

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Prozodická analýza textu

Úvod do hovorové čínštiny 1967, cvičení 38–40

Prosodic Analysis of the Text

Introduction to Spoken Chinese 1967, lessons 38–40

OLOMOUC 2017 Magdaléna Jiříčková

Vedoucí diplomové práce: doc. David Uher, PhD.

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
JIŘÍČKOVÁ Magdaléna	Rovniny 62, Hlučín	F13605

TÉMA ČESKY:

Prozodická analýza textu: Úvod do hovorové čínštiny 1967, cvičení 38-40

TÉMA ANGLICKY:

Prosodic Analysis of the Text: Introduction to Spoken Chinese 1967, lesson 38-40

VEDOUcí PRÁCE:

doc. Mgr. David Uher, PhD. - ASH

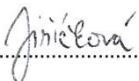
ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Ačkoliv je čínština stále ještě tónovým jazykem, postupně u ní dochází k oslabování této její suprasegmentální charakteristiky. Nejvýznamnějším projevem jejího směřování k jazyku s melodickým přízvukem je pak významný úbytek plně tónických slabik ve prospěch slabik oslabeně tónických, respektive atónických. Tyto změny mají především vliv na rytmické členění čínského textu. Problematice prozodických rysů čínštiny, tj. hierarchii prominence slabik v návaznosti na lineární členění věty, se dlouhodobě a systematicky věnoval prof. PhDr. Oldřich Švarný, CSc. (1920-2011), emeritní profesor filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Na jeho práci dnes úspěšně navazují jeho žáci – učitelé a studenti katedry asijských studií tamtéž. Tato bakalářská práce se proto v prozodickém smyslu slova zaměří na analýzu nahrávky realizované rodilým mluvčím čínského jazykového standardu, pekingštiny. Relevantní texty budou vybrány z učebnice Úvod do hovorové čínštiny a následně budou na základě jejich zvukové realizace transkribovány prozodickou transkripcí: text bude nejprve rozčleněn do vět, kol a segmentů; u nich pak bude posuzována jejich rytmická realizace, tj. budou identifikovány jako sledy akronymické, ascendentní, descendentní či jiné. V závěrečném shrnutí budou ve sledovaném vzorku charakteristiky těchto sledů zobecněny.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

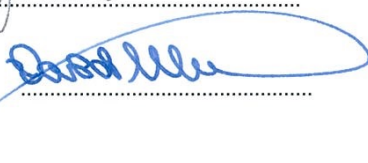
Pospěchová, Zuzana: Prozodická transkripce čínštiny a její využití v současnosti. Dálkový východ 2015, 2, s. 93-103.
Slaměnková, Tereza: Rytmické členění příkladových vět Učebního slovníku jazyka čínského (hesla 150). Dálkový východ 2016, 2, s. 51-66.
Švarný, Oldřich a kol.: Úvod do hovorové čínštiny. Praha 1967.
Švarný, Oldřich a David Uher: Prozodická gramatika čínštiny. Olomouc 2014.
Uher, David a Tereza Slaměnková: Prozodická analýza monologu. Dálkový východ 2015, 2, s. 104-126.

Podpis studenta:

Datum: 25.4.2017

Podpis vedoucího práce:

Datum: 25.4.2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 2.5.2017

.....

Anotace

Cílem této práce je zachytit prozodické vlastnosti textu realizovaného mluvčí standardní čínštiny, tj. pekingštiny. Texty, ze kterých je korpus složen, jsou obsaženy v publikaci *Úvod do hovorové čínštiny II*, konkrétně cvičení 38–40. V teoretické části osvětlím pojmy spojené s prozodickými vlastnostmi řeči a principy korpusové analýzy, čímž položíím základy pro část praktickou. Úkolem praktické části je vytvořit prozodickou transkripci textu na základě zvukové nahrávky, která bude následně kvantitativně analyzována. Vzorek podrobím rozboru, ve kterém se zaměřím na délku textu, velikost jeho dílčích jednotek, tedy kól a segmentů, lineární a rytmické členění textu a tónovou prominenci slabik. Vyhodnotím procentuální zastoupení segmentů podle jejich rytmických sledů, dále se budu soustředit na pozici segmentů na začátku a na konci kóla. Závěry mé analýzy budou komparovány s výsledky bádání prof. Švarného, a bude zodpovězena otázka, zda prozodické charakteristiky vypořizované z obou výzkumů nesou stejné či alespoň podobné charakteristiky.

Klíčová slova: moderní hovorová čínština, prozodická transkripce, suprasegmentální fonologie, rytmické členění, Oldřich Švarný, *Úvod do hovorové čínštiny 1967*

Resumé výsledků: Analyzovaný text sestává ze 167 vět, 422 kól, 848 segmentů a 2518 slabik. Nejvyšší výskyt zaznamenávají jednokólové věty a dvojslabičné segmenty. Průměrná délka kóla jsou 2 segmenty a průměrná délka segmentu jsou 3 slabiky. V celém vzorku je nejproduktivnějším rytmickým sledem rytmus descenendentní.

Souhrn práce: 63 stran, 83 742 znaků, 11 titulů použité literatury

Mé poděkování patří doc. Davidu Uhrovi, PhD. za cenné rady, vstřícnost a ochotu nejen během vedení této práce, ale také po dobu celého studia.

OBSAH

1. ÚVOD.....	10
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1. STANDARDNÍ ČÍNŠTINA	11
2.2. PROZODICKÁ TRANSKRIPCE ČÍNŠTINY	11
2.3. RYTMICKÉ ČLENĚNÍ VĚT.....	12
2.4. VĚTNÁ INTONACE.....	12
2.5. LINEÁRNÍ VĚTNÉ ČLENĚNÍ	13
2.6. IKTOVOST SLABIK.....	14
2.7. SEDM STUPŇŮ PROMINENCE	14
2.8. TYPY RYTMICKÝCH SLEDŮ.....	15
2.8.1. Rytmičké sled ascendentní.....	15
2.8.2. Rytmičké sled descendentní.....	16
2.8.3. Rytmičké sled akronymický.....	16
2.8.4. Rozmístění segmentů v rámci kól.....	16
2.9. KORPUSOVÁ LINGVISTIKA.....	17
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	18
3.1. METODOLOGIE TVORBY KORPUSU	18
3.1.1. Tvorba prozodické transkripce	19
3.1.2. Text v čínských znacích a český překlad.....	20
3.2. TEXT KORPUSU	22
3.3. ANALÝZA RYCHLOSTI PROMLUVY	33
3.4. ANALÝZA LINEÁRNÍHO VĚTNÉHO ČLENĚNÍ	34
3.4.1. Délka analyzovaného korpusu	34
3.4.1.1. Velikost vět	35
3.4.1.2. Velikost kól.....	36
3.4.1.3. Velikost segmentů.....	37
3.4.1.4. Shrnutí analýzy lineárního větného členění.....	38
3.5. ANALÝZA RYTMICKÉHO ČLENĚNÍ.....	39
3.5.1. Analýza segmentů	39
3.5.1.1. Iktovost	39
3.5.1.2. Typologie rytmičkých sledů	41
3.5.1.3. Shrnutí analýzy rytmičkého členění v rámci segmentů.....	51
3.5.2. Analýza kól	54
3.5.2.1. Iniciální pozice.....	54

3.5.2.2.	Finální pozice.....	55
3.5.2.3.	Pozice rytmických sledů v rámci kól.....	56
3.5.2.4.	Shrnutí analýzy rytmického členění v rámci kól.....	56
4.	ZÁVĚR.....	58
5.	RESUMÉ.....	60
6.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	61
6.1.	POUŽITÁ LITERATURA.....	61
6.2.	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	61
7.	SEZNAM PŘÍLOH.....	63

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Systém značení tónové prominence slabik	20
Tabulka č. 2: Průměrná rychlost promluvy v rámci jednotlivých cvičení	33
Tabulka č. 3: Délka analyzovaného korpusu	34
Tabulka č. 4: Průměrná délka analyzovaného korpusu	34
Tabulka č. 5: Velikost vět	36
Tabulka č. 6: Velikost kól	36
Tabulka č. 7: Velikost segmentů	37
Tabulka č. 8: Velikost segmentů podle počtu slabik	37
Tabulka č. 9: Četnost výskytu arzí v segmentech	40
Tabulka č. 10: Typy rytmických sledů dvojslabičných segmentů	41
Tabulka č. 11: Typy rytmických sledů v tříslabičných segmentech	43
Tabulka č. 12: Typy rytmických sledů ve čtyřslabičných segmentech	46
Tabulka č. 13: Typy rytmických sledů v pětislabičných segmentech	50
Tabulka č. 14: Typy rytmických sledů v šestislabičných segmentech	51
Tabulka č. 15: Typy rytmických sledů ve zkoumaném vzorku	52
Tabulka č. 16: Pozice rytmických sledů v rámci kól	56

Seznam grafů

Graf č. 1: Průměrná délka věty	35
Graf č. 2: Délka kól podle počtu segmentů	36
Graf č. 3: Počet arzí v segmentech	40
Graf č. 4: Schématické znázornění rytmických sledů tříslabičných segmentů	43
Graf č. 5: Typy rytmických sledů v tříslabičných segmentech	44
Graf č. 6: Schématické zobrazení typů rytmických sledů čtyřslabičných segmentů	47
Graf č. 7: Poloha iktů ve čtyřslabičných segmentech	47
Graf č. 8: Schématické zobrazení rytmických sledů pětislabičných segmentů	50
Graf č. 9: Schématické zobrazení typů rytmických sledů ve zkoumaném vzorku	52
Graf č. 10: Rytmické sledy segmentů v pozici na začátku kóla	54
Graf č. 11: Rytmické sledy segmentů v pozici na konci kóla	55

Ediční poznámka

Čínské znaky jsou napsány ve zjednodušené podobě (简体字, jiǎntǐzì). Při jejich přepisu byla použita hlásková abeceda pīnyīn, pro přehlednost textu je zapsána fontem Courier New. Systém prozodické transkripce je obsažen v textu práce.

1. ÚVOD

Prozódie je nezbytná pro precizní užívání jazyka na úrovni rodilého mluvčího, avšak existence prozodických jevů bývá při výuce a následném procvičování jazyka často opomíjena. Čínština jako tónový jazyk má poměrně komplikovaný prozodický systém a pro její zvládnutí je naprostou nutností tuto složku jazyka pozorně sledovat.

Při výuce čínštiny bývá hlavní důraz kladen na zvládnutí čtyř tónů. Jednotlivé tóny se studenti naučí realizovat v izolovaných slabikách, případně slovech. Bohužel se již nevěnuje dostatečná pozornost tomu, jak tóny fungují v souvislé řeči, jaká je podstata přízvuku v čínštině a jakým způsobem se v promluvě projeví, jak se naopak projevují nepřízvučné slabiky, či jaké jsou intonační vzorce mluvené čínštiny.

Čínština se jako každý jiný jazyk vyvíjí, a postupně u ní dochází k oslabování její suprasegmentální charakteristiky. Můžeme sledovat úbytek plně tónických slabik ve prospěch slabik oslabeně tónických, respektive atónických. Tímto čínština přestává být tónovým jazykem a směřuje k jazyku s melodickým přízvukem. Je důležité tyto změny v suprasegmentální rovině jazyka vnímat, mapovat a snažit se si je osvojit. V českém prostředí se analýzou prozodických charakteristik čínského jazyka do hloubky zabýval prof. PhDr. Oldřich Švarný, Csc., jehož poznatky z tohoto vědního oboru jsou esenciální pro tuto práci.

Tato bakalářská práce si klade za cíl objasnit prozodické vlastnosti řeči. Nejdříve v teoretické části popíši zásadní pojmy, které jsou úzce spjaty s částí praktickou. Pro účely analýzy v praktické části sestavím korpus ze tří textů učebnice *Úvod do hovorové čínštiny*, konkrétně cvičení 38–40. Na základě zvukové nahrávky rodilé mluvčí standardní čínštiny vytvořím prozodickou transkripci textu. V rámci lineárního větného členění vzorek rozdělím na jednotlivé části, a sice věty, kóla a segmenty, přičemž se budu soustředit na délky těchto dílčích jednotek. V dalším oddíle identifikuji typy sledů jednotlivých segmentů na základě tónové prominence slabik v nich obsažených a poté je kategorizuji. Nakonec se budu zabývat polohou segmentů v rámci kól, konkrétně v iniciální a finální pozici.

Závěry mé analýzy budu komparovat s výsledky bádání prof. Švarného, přičemž se budu zabývat otázkou, zda prozodické vlastnosti vyzorované z obou výzkumů vykazují stejné či alespoň podobné charakteristiky.

2. TEORETICKÁ ČÁST

V této části vymezím a definuji stěžejní pojmy se kterými budu pracovat v části praktické. Nejprve se v rámci uvedení čtenáře do problematiky prozodické transkripce čínštiny zmíním o standardní čínštině a představím práci prof. Oldřicha Švarného. Následovně popíši prozodické vlastnosti řeči, a její jednotlivé složky jako rytmické členění vět, lineární větné členění a sedm stupňů prominence. V poslední řadě pohovořím o principech korpusové lingvistiky a jejím významu v oblasti popisu jazyka. Znalost těchto pojmů je nezbytná pro samotné vytvoření prozodické transkripce, provedení rozboru a jeho popisu.

2.1. STANDARDNÍ ČÍNŠTINA

Po založení Čínské lidové republiky byla úředním jazykem ustanovena standardní čínština¹. Vzhledem k vysokému počtu národnostních menšin a mluvčích různých dialektů se čínská vláda snaží o zavedení jednotného jazyka, kterému budou všichni Číňané rozumět. Základem tohoto národního čínského jazyka co do výslovnosti je nářečí pekingské, po stránce lexikální a gramatické jsou to nářečí severní.²

2.2. PROZODICKÁ TRANSKRIPCE ČÍNŠTINY

Prozodická transkripce nám napomáhá zachytit konkrétní realizaci čínského textu, je do ní možné zaznamenat prozodické neboli suprasegmentální jevy³. Tím se zejména myslí přízvuk (slovní i větný), členění řeči podle předělů a tempa řeči. Mezi další prozodické jevy patří také tóny a větná intonace.⁴ Prozodické rysy se realizují pomocí změn výšky tónu, změn síly a změn délky. Rodilí mluvčí si prozodii mateřského jazyka osvojují již od narození. Protože však v písmu nejsou suprasegmentální jevy nijak zachyceny, činí problém zejména nerodilým uživatelům jazyka.⁵

¹ tzv. pǔtōnghuà, 普通话

² ŠVARNÝ 1967: s. 16

³ Rysy souvislé řeči přesahující rovinu segmentální

⁴ TRÍSKOVÁ 2011: s. 40

⁵ Tamtéž: s. 41

Základ prozodické transkripce tvoří pinyin⁶, čínská fonetická abeceda založená na latince. K tomuto základnímu zápisu vět v pinyinu jsou pak dále přidávány speciální značky, které zachycují jak lineární členění textu, tak tónovou prominenci slabik.⁷

Autorem systému prozodické transkripce čínštiny je prof. PhDr. Oldřich Švarný, CSc. – přední český sinolog a fonetik, který se zabýval zejména vztahem prozodických rysů čínštiny s její gramatikou, také je autorem několika stěžejních učebnic čínštiny. Ke koncipování prozodické transkripce inspirovalo Švarného několik zahraničních publikací, jako např. učebnice *Beginning Chinese* z roku 1963 napsaná lingvistou a sinologem Johnem DeFrancisem, slovník *Dictionary of Spoken Chinese*, který vyšel na Yale University roku 1966, a také publikace *Fonetika kitajského jazyka* ruského sinologa A. N. Spěšněva vydaná v roce 1980. Na základě výše zmíněných publikací a vlastního výzkumu Švarný během svého rozsáhlého třicetiletého jazykovědného projektu vytvořil čtyři verze prozodické transkripce, které neustále doplňoval a vylepšoval. Má práce se zejména opírá o třetí verzi transkripce⁸ aplikované v učebnici *Hovorová čínština v příkladech III.*⁹

2.3. RYTMICKÉ ČLENĚNÍ VĚT

V čínštině zcela chybí členění dané flexí¹⁰ a shodou, proto využívá rytmu řeči¹¹ výrazněji než třeba čeština či slovenština. Rytmičké členění vět je variabilní podle tempa řeči, logického či kontrastivního zdůraznění některého ze členů věty, ale také délky věty, tj. zejména podle délky jmenných a predikativních komplexů. Faktorem ovlivňujícím rytmus řeči je také její realizace, tedy zda jsou věty vyslovovány expresivně či neutrálně.¹²

2.4. VĚTNÁ INTONACE

Důležitou součástí prozodie jazyka je větná intonace. V čínštině má podobný charakter jako v ostatních světových jazycích, avšak čínština je jazykem tónovým

⁶ tzv. pīnyīn, 拼音

⁷ POSPĚCHOVÁ 2015: s. 94

⁸ Avšak některé značky jsou pro účely elektronického zápisu upraveny

⁹ TRÍSKOVÁ: s. 45

¹⁰ Tj. skloňování, časování a stupňování

¹¹ Tedy jakým způsobem mluvčí spojuje slabiky do větších celků, jak diferencuje tónovou prominenci slabik, kde umísťuje ikty atp.

¹² ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 9

a využívá melodii pro odlišení významů různých slov, což situaci poněkud komplikuje. Obecně však můžeme konstatovat, že ve větě oznamovací je intonace poslední iktové¹³ slabiky „relativně klesavá“, přičemž koncový úsek má také sníženou melodii. Ve větě tázací, ale také v neukončené výpovědi, má poslední iktová slabika průběh „relativně stoupavý“, přičemž i závěrečná část věty zůstává ve zvýšené poloze. Intonace věty se také může měnit v závislosti na náladě mluvčího, tedy expresivitě jeho projevu, zda je nadšený, smutný, našťvaný apod.¹⁴

2.5. LINEÁRNÍ VĚTNÉ ČLENĚNÍ

Souvětí i věty se zpravidla člení na kóla¹⁵, tzn. ucelené významové úseky s ucelenou rytmickou strukturou. Jednotlivá kóla jsou zakončena přeryvy, tedy pauzou trvající zlomek až 0,75 sekundy i více. Hranice kól uvnitř věty nebo souvětí určují čárky, z největší části se objevují v souvětích na předělu vět, ale i „...*po preverbálních jmenných členech, tj. podmětu a určení, i po vazbách prepozičních sloves s předmětem; vyskytují se i mezi jednotlivými jmennými členy výřtů.*“¹⁶ Méně často se vyskytují mezi predikativem či predikativním komplexem a postverbálními jmennými členy. Průměrná délka kóla je zpravidla 6-7 slabik¹⁷. Umístování přeryvů je nezávislé na tempu řeči.¹⁸

Kóla, pokud nejsou jednoslabičná či velmi krátká se dále rozpadají na menší skupiny slabik tzv. segmenty, tedy „...*sestupné stupné sledy dvou, ale i více slabik s iktem*¹⁹ *na začátku, vzestupné sledy dvou, ale i více slabik s iktem na konci, případně i jednotlivé liché iktové slabiky.*“ Segmenty jsou tvořeny slabikami, mohou být jednoslabičné, dvojslabičné, tříslabičné, čtyřslabičné ale i více slabičné. Slabiky, které spolu vytvářejí jeden segment, píšeme dohromady nebo je spojujeme spojovníkem, jednotlivé segmenty jsou od sebe odděleny mezerou. Délka segmentů úzce souvisí s tempem řeči, průměrně velikost segmentů kolísá mezi 2,5 až 4,5 slabiky²⁰. Mohou

¹³ Tj. přízvuchné, viz 2.6. Iktovost slabik

¹⁴ ŠVARNÝ 1998: s. 23

¹⁵ Sg. kólon, pl. kóla

¹⁶ ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 10

¹⁷ Kóla v mém korpusu se průměrně skládají z 6 slabik, viz 3.4.1.2. Velikost kól

¹⁸ Tamtéž: s. 9–10

¹⁹ Iktus je rytmický přízvuk, také označován pojmem arze, viz 2.6. Iktovost slabik

²⁰ Průměrná délka segmentu v mém korpusu je 3 slabiky, viz 3.4.1.3. Velikost segmentů

zůstat jako samostatné jednotky nebo se spojit se segmenty složitějšími, jejichž vyslovením vzniká v rámci kóla ucelený rytmický sled^{21, 22}.

2.6. IKTOVOST SLABIK

Podle přízvuchnosti slabiky dělíme na iktové a neiktové. Jako iktovou slabiku označujeme slabiku tónickou (plně tónickou či oslabeně tónickou)²³, jež je prominentnější, tj. relativně delší, než slabiky předcházející nebo i následující v rámci segmentu. Iktové slabiky se také označují pojmem arze, neiktové slabiky pojmem teze.²⁴ Arze mají tendenci být vyslovovány výše, s výjimkou třetího tónu, jehož prominence je realizována na slabikách bezprostředně předcházejících a následujících, a déle, nikoliv však hlasitěji než teze.²⁵

Podle počtu iktů rozeznáváme segmenty jedno-, dvoj-, a tříiktové.²⁶ V pomalejší řeči převažují segmenty s jedním iktem nad segmenty s dvěmi, případně třemi iktovými slabikami. V rychlejší řeči se naopak jednoiktové segmenty spojují a tvoří segmenty dvoj- a víceiktové.²⁷

2.7. SEDM STUPŇŮ PROMINENCE

Při určování stupně prominence Švarný ustavuje dvě hlediska, a to míru plnosti tónu slabiky a přízvuchnost slabiky. Podle tónové prominence rozlišuje slabiky atónické, oslabeně tónické, plně tónické a slabiky se zdůrazněnou prominencí. Podle přízvuchnosti slabiky určuje arze a teze. Po zohlednění těchto dvou hledisek vzniká sedmistupňová škála přízvukové prominence vypadající takto²⁸:

1. **plně tónická arze se zvýrazněnou prominencí** – nese větný či kontrastivní přízvuk, Švarný ji značí tečkou pod hlavní samohláskou slabiky, popř. kolmičkou před slabikou²⁹

²¹ Viz 2.8. Typy rytmických sledů

²² Tamtéž: s. 10–11

²³ Viz 2.4 Sedm stupňů prominence

²⁴ ŠVARNÝ 1998: s. 24–25

²⁵ UHER, SLAMĚNÍKOVÁ 2015: s. 105

²⁶ ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 13

²⁷ ŠVARNÝ 1998: s. 24

²⁸ Systém značení použitý v mém korpusu viz. 3.1.1. Tvorba prozodická transkripce, Graf č. 1

²⁹ Švarný vytvořil 4 verze prozodické transkripce, v některých verzích se značení liší

2. **plně tónická arze** – nese plný tón, označuje se tónovou značkou nad hlavní samohláskou slabiky ā á ǎ à
3. **plně tónická teze** – nese plný tón, je méně prominentní než arze, označuje se rovněž tónovou značkou nad hlavní samohláskou slabiky ā á ǎ à
4. **oslabeně tónická arze** – nese oslabený tón, Švarný označuje číslem v horním indexu ^{1,2,3,4}
5. **oslabeně tónická teze** – nese oslabený tón, je méně prominentní než arze, značena číslem v horním indexu v kroužku ①, ②, ③, ④
6. **tónově neutralizovaná teze** – slabika bez tónu, které svůj tón vlivem kontextu či v daném slově ztratila, avšak ve specifických kontextech jej může mít, v přepisu jsou ponechány bez tónové značky
7. **atónová teze** – slabiky, které v moderní čínštině tón nemají, v přepisu jsou také ponechány bez tónové značky³⁰

2.8. TYPY RYTMICKÝCH SLEDŮ

Podle polohy iktu v rámci segmentu rozeznáváme 3 typy rytmických sledů, tj. acendentní, descendentní a akronymický. Na počátku segmentu nemůže stát slabika atónická, proto oslabeně tónické slabiky neiktové v takovéto pozici ponecháváme bez tónového označení.³¹

2.8.1. RYTMICKÝ SLED ASCENDENTNÍ

Při vzestupném rytmickém sledu arzi předchází teze. Tedy slabice, jež je nositelem iktu předchází slabika méně prominentní. Je-li tezí více, musí být jejich prominence vzestupná, nejvíce tříступňová. Ke sledům ascendentním se mohou navazovat příklonky, či sled atónických příklonných slabik.³²

- příklady:

/hen-duō/ – ascendentní jako celek

/cānjiāle/ – ascendentní s příklonkou

³⁰ TRÍSKOVÁ 2011A: s. 46

³¹ ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 14

³² ŠVARNÝ 1998: s. 24

2.8.2. RYTMICKÝ SLED DESCENDENTNÍ

Při sestupném rytmickém sledu teze arzi následuje. Tedy slabika, jež je nositelem iktu předchází slabice méně prominentní. Je-li tezí více, jsou to zpravidla slabiky atónické, méně často je jejich prominence sestupná. Descendentním sledům mohou předcházet předklonky.³³

- příklady:

/zhōngguo/ – descendentní jako celek

/you-shénme/ – descendentní s předklonkou

2.8.3. RYTMICKÝ SLED AKRONYMICKÝ

V případě troj- a čtyřslabičných sledů, kdy se iktus vyskytuje na slabice první a poslední označujeme jejich rytmus jako akronymický. Ve dvojslabičných sledech s iktem na druhé slabice je rytmus také ve shodě s rytmem akronymickým. Rytmus akronymický může připojovat jak předklonku, tak příklonku.³⁴

- příklady:

/nóngye-shēngchǎn/ – akronymický jako celek

/shi-hěn-fùzá-d/ – akronymický s předklonkou i příklonkou

2.8.4. ROZMÍSTĚNÍ SEGMENTŮ V RÁMCI KÓLA

Segmenty mohou být v rámci kóla rozmístěny ve dvou pozicích: na začátku či uvnitř kóla a na konci kóla. Pokud kólon obsahuje pouze jeden segment, chápeme jeho umístění jako pozici na konci kóla. Švarný udává, že výskyt ascendentních segmentů je charakteristickým pro postavení na začátku nebo uvnitř kól, výskyt segmentů descendentních a akronymických je více charakteristický pro postavení v pozici na konci kóla.³⁵

³³ Tamtéž

³⁴ Tamtéž: s. 26

³⁵ ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 14

2.9. KORPUSOVÁ LINGVISTIKA

Přínos korpusové lingvistiky k popisu jazyka je, převážně díky kvantitativním analýzám, neoddiskutovatelný. Jedná se o poměrně mladé odvětví lingvistiky, rozvinulo se zejména díky vývoji počítačů, které jsou schopny zpracovat rozsáhlé materiály daleko efektivněji než lidé. Jak název napovídá, hlavním předmětem výzkumu je korpus, tj. soubor dokladů autentického užití přirozeného jazyka. Korpus tedy slouží jako materiálová základna pro rozbor a popis, a to jak jazyka psaného, tak mluveného³⁶.

Díky možnosti analýzy obrovského množství materiálu a efektivnímu počítačovému zpracování jsou lingvisté schopni mapovat základní, relativně stabilizované rysy a jevy jazyka, které je možné abstrahovat a zobecnit, a na jejichž základě lze v jazyce pracovat s určitou pravděpodobností výskytu. Korpusy bývají projektovány za účelem obecného popisu jazyka tak, aby mohly zkoumat jazyk na různých úrovních a v různých oblastech, např. morfologie, syntax, prozódie, lexikon atd., či vznikají za účelem speciálních cílů, např. slovníků nebo jazykové pedagogiky.³⁷

³⁶ V případě této práce se analýza týká prozodické transkripce zvukového záznamu

³⁷ Šulc 2000: s. 9–14

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Zkoumaným předmětem praktické části je mluvený čínský text. Na základě zvukové stopy jsem vytvořila korpus, který v druhé části analyzuji. Předlohou analýzy je práce *O češtině v číslech*, jejíž autorkou je paní doktorka Marie Těšitelová, která se zabývala kvantitativní lingvistikou v českém prostředí. Stěžejní pojmy, se kterými budu v průběhu popisu analýzy pracovat, jsou vysvětleny v části teoretické.

Praktická část mé práce je tedy koncipována následovně:

1. Nejprve prezentuji popis postupu prozodické transkripce korpusu, následuje vlastní text vzorku opatřený textem ve znacích a českým překladem.
2. V analytické části se nejdříve věnuji rychlosti promluvy mluvčí. Následně se zabývám lineárním větným členěním zkoumaného vzorku, absolutní a průměrnou délkou vět, kól a segmentů.
3. V poslední části práce kvantifikuji zjištěné poznatky z oblasti rytmické struktury textu, přičemž má pozornost je zaměřena na typologii rytmických sledů segmentů. Dále se zabírám rytmem segmentů v rámci kól, konkrétně v pozici na jeho začátku a konci a výsledky porovnávám s poznatky studie prof. Švarného.

3.1. METODOLOGIE TVORBY KORPUSU

Předmětem mé práce je učebnice *Úvod do hovorové čínštiny II* z roku 1967, jejíž autorem je prof. Oldřich Švarný³⁸. Text korpusu se skládá ze tří cvičení, konkrétně osmatřicátého, devětatřicátého a čtyřicátého. Z těchto lekcí jsou vyňaty a použity hlavní texty a procvičovací cvičení³⁹. Učební materiál je také doplněn zvukovým záznamem nahraným rodilou mluvčí standardní čínštiny paní Guan Mingzhe⁴⁰, ze kterého vycházím při tvorbě prozodické transkripce textu.

Čtení textu doprovází také komentáře paní Guan, které v analýze nezohledňuji. Během promluvy se mluvčí několikrát opravuje – pokud je přečtena celá významově plnohodnotná věta, je zařazena do korpusu. V případě, že je tatáž věta čtena vícekrát, pro autentičnost jsou ponechány všechny variace, i ty přečteny totožně. Pokud je nějaký

³⁸ přední český sinolog, jehož nejvýznamějším přínosem byly poznatky ze suprasegmentální roviny hovorové čínštiny, viz 2.2. Prozodická transkripce

³⁹ čínským ekvivalentem je 复习问题

⁴⁰ jméno v přepisu do čínských znaků je 關明哲

znak čten se špatnou slabikou či tónem, stejně jako v předchozím případě pro autenticitu ponechávám jeho originální čtení a přidávám poznámku pod čarou. V korpusu se objevují 2 oddíly, které jsou celé čteny duplicitně, konkrétně se jedná o 38. cvičení část I. a II. Tyto části cvičení jsem znovu nepřekládala a neopatřovala znaky. Na nahrávce se objevuje několik vesměs krátkých úseků, kde je stopa nahrávky poškozena, místa jsou označena hranatými závorkami a nejsou zahrnuta v rozboru. U pasáží, kde považuji za nezbytné text komentovat, je použita poznámka pod čarou. Tato místa jsou označena hvězdičkami, jelikož číselné odkazy v horním indexu by bylo možné si vyložit jako značky oslabeně tónických iktových slabik.

Výsledná podoba korpusu, kterou uvádím v této práci se skládá ze tří částí:

1. prozodická transkripce
2. text v čínských znacích
3. český překlad

Pro zachování přehlednosti textu se na každé samostatné straně nachází jedna a táž část textu v prozodické transkripci, textu v čínských znacích a v českém překladu.

3.1.1. TVORBA PROZODICKÉ TRANSKRIPCE

Na základě zvukové stopy jsem nejdříve zapsala všechny věty, podle standardní transkripce pinyin, avšak bez užití tónů. Pro přehlednost, a hlavně následně správné zobrazení tónových značek jsem pro transkripci zvolila font písma *Courier New*.

Při opakovaném poslechu nahrávky jsem text ručně opatřovala prozodickými značkami, z textu jsem postupně vydělovala nejdříve kóla a následně segmenty podle tempa a rytmu promluvy. Jednotlivá kóla jsou od sebe oddělena čárkou (pokud dochází k pauze trvající zhruba 0,75 sekundy a více tam, kde ortograficky čárka není, Švarný používá termínu přeryv, který značí kolmičkou⁴¹, v mé práci však používám pro oddělení kól pouze čárky), či jiným interpunkčním znaménkem jako je tečka či otazník. Segmenty jsou od sebe odděleny mezerou. Jednotlivé slabiky v segmentech se nacházejí bezprostředně vedle sebe či jsou spojeny za použití spojovníku.

Následně jsem se soustředila na prominenci jednotlivých slabik. Nejdříve jsem vyznačovala nejprominentnější zdůrazněné tónické slabiky, posléze plně tónické a oslabeně tónické; neutralizované a atónové slabiky jsou ponechány bez značky.

⁴¹ ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 9

Při ručním zápisu jsem vycházela ze systému prozodické transkripce vytvořené prof. Švarným⁴². Avšak při převodu do elektronické podoby, kdy zápis některých značek nebyl možný, je podoba některých značek upravena po vzoru prozodické transkripce aplikované v publikaci *Prozodická gramatika čínštiny*⁴³. Při ručním zápisu jsou jednotlivé segmenty spojeny obloučky, zdůrazněné tónické slabiky jsou označeny tečkou pod hlavní samohláskou slabiky a oslabeně tónické neiktové slabiky číslem v horním indexu v kroužku. Výslednou podobu značek použitých v elektronické formě mé práce zobrazuje tabulka níže.

Tabulka č. 1: Systém značení tónové prominence slabik

typ tónické slabiky	iktovost	značka	příklad
zdůrazněně tónická	iktová	bílý text boldem na černém pozadí	/rén lèi /- 2. slabika 38_2_12_1_1 ⁴⁴
plně tónická	iktová	tónová značka	/guójiā/- 2. slabika 38_1_03_2_4
plně tónická	neiktová	tónová značka	/rénkǒu/- 1. slabika 38_1_17_1_2
oslabeně tónická	iktová	číslo v horním indexu	/ziran ² /- 2. slabika 40_1_09_2_2
oslabeně tónická ⁴⁵	neiktová	číslo v dolním indexu	/héngxie ₃ /- 2. slabika 38_3_02_3_3
neutralizovaná	neiktová	bez tónové značky	/rénlei/- 2. slabika 38_4_06_1_1
atónová	neiktová	bez tónové značky	/jùz/- 2. slabika 38_3_01_1_1

3.1.2. TEXT V ČÍNSKÝCH ZNACÍCH A ČESKÝ PŘEKLAD

Co se týče textu v čínských znacích a českého překladu, vycházím z učebního materiálu poskytnutého prof. Švarným. Některé znaky v učebnici jsou uvedeny v tradiční podobě, ty jsem upravila do podoby znaků zjednodušených, jinak jsem neprováděla žádné větší zásahy do původního textu. V otázce řešení českého překladu Švarný používá překlad zaměřený spíše na význam slov než libozvučnost v češtině, stejného pravidla se držím i já a používám překlad doslovný. Pokud Švarný nabízí více variant překladu, vesměs uvádím pouze jednu. V případě potřeby je možno nahlédnout do českého

⁴² Viz 2.2. Prozodická transkripce

⁴³ Autory jsou Oldřich Švarný a David Uher

⁴⁴ Systém označení lokace segmentu je podrobně vysvětlen v oddílu 3.5. Analýza rytmického členění

⁴⁵ Pokud je první slabika segmentu bez označení, chápeme ji podle Švarného jako oslabeně tónickou slabiku neiktovou

překlada v učebnici *Úvod do hovorové čínštiny II*, překlad textu přece jenom není předmětem mé práce. Je-li jedna věta čtena několikrát, znovu ji nepřekládám ani neopatřuji znaky.

3.2. TEXT KORPUSU

di-sānshibā-ke kèwén

(I) **zhōng**guo₂ shi⁴-ge-**dà**guo

1. zhōngguo-rénkǒu you-**liù**wan sìqiān-wan, shi-shìjièshang rénkou zui-**duō**-d guójiā. **zhōng**guo-rénkǒu you-**liù**wàn sìqian₁-wan, shi-shìjièshang rénkou zui-**duō**-d guójiā. 2. zhōngguo-d miànji hēn-dà, you-**jiǔ**bai wūshíjiǔ-wan₄, **qī**qian fāng-gongli³. dōngxī yǒu yíwan-lǐ-kuān, nánbei₃ yǒu **bā**qian-lǐ-cháng. jiù-**miàn**ji lai-shuō, **shì**jièshang di-yí-ge daguo² shi-sūlián, di-èr, jiu⁴-shi-zhōngguo-le. jiù-**miàn**ji lai-shuō, shìjièshang di-**yī**^{*}-ge-daguo² shi-sūlián, di-èr, jiu⁴-shi-zhōngguo-le. 3. zhōngguo xību duō shān, dōngbian₁ kao-dàhǎi, dōngnánbù you³-hen-duō **dà**-píngyuán. quán-guo dìshi, **xī**bian-gāo, dōngbian-di¹. 4. chángjiāng, huánghé, shi-zhōngguo, zuì-dà-d he²liu, dōu-cong-xī, xiàng-dōng, liúru-dàhǎi. dōu, cong-xī xiàng-dōng, liúru-dàhǎi. 5. **huáng**he-huáng, **cháng**jiang-cháng, zhōngguo-shi⁴-ge hǎo-di₄fang. **nán**-chan-dàmǐ, běi-chan-mài, hái-you-xiǎomài^{**} he-gāoliang. dōngběi chu¹-dadòu, **xī**běi duo-niúyáng, sī-chá chǎnliang-dà, **méi**-tiě dìxia-cang. nǚlì-fāzhǎn, gōngnóngyè, **zhōng**guo yídìng neng-fùqiáng.

第三十八课课文

(一) 中国是个大国

1. 中国人口有六万四千万，是世界上人口最多的国家。2. 中国的面积很大，有九百五十九万七千方公里。东西有一万里宽，南北有八千里长。就面积来说，世界上第一个大国是苏联，第二就是中国了。3. 中国西部多山，东边靠大海，东南部有很多大平原。全国地势西边高，东边低。4. 长江黄河是中国最大的河流，都从西向东流入大海。5. 黄河黄，长江长，中国是个好地方。南产大米北产麦，还有小米和高粱。东北出大豆，西北多牛羊，丝茶产量大，煤铁地下藏。努力发展工农业，中国一定能富强。

Cvičení osmatřicáté

(I) Čína je velká země

1. Čína má 640 miliónů obyvatel, je to stát s největším počtem obyvatel na světě. 2. Povrch Číny je velký, má 9 549 000 km². Od východu k západu je 10 000 km široká, od jihu k severu 8 000 km dlouhá. Pokud tedy jde o povrch, největší země na světě je SSSR, na druhém místě je Čína. 3. Západní část Číny je hornatá, na východě hraničí s velkým mořem, na jihovýchodě je mnoho velkých rovin. Reliéf celé země je na západě vysoký, na východě nízký. 4. Dlouhá řeka a Žlutá řeka jsou největší vodní toky Číny, obě tečou od západu k východu a vlévají se do moře. 5. Žlutá řeka je žlutá, Dlouhá řeka je dlouhá. Čína je dobré místo. Na jihu se rodí rýže, na severu pšenice, a ještě proso a gaoliang. Severovýchod poskytuje sójové boby, na severozápadě je mnoho skotu a ovcí; vyrábí se mnoho hedvábí a čaje, pod zemí je skryto uhlí a železo. Budeme-li usilovně rozvíjet průmysl a zemědělství, Čína bude jistě bohatá a silná.

* Jelikož za číslovkou — následuje znak 个 čtený gè ve 4. tónu, správné čtení číslovky by mělo být ve 2. tónu

**Slovo 小米 je na nahrávce přečteno xiǎomài místo xiǎomǐ, při opětovném čtení textu se již chyba nevyskytuje

1. zhōngguo rénkǒu you-**liù**wan sìqiān-wan, shì-shìjiēshang rénkǒu zui-**duō**-d guójiā. 2. zhōngguo-d miànji hēn-dà, you-**jiǔ**bai wūshíjiǔ-wàn, **qī**qian fāng-gongli³. dōngxī yǒu yíwan-lǐ-kuān, nánbei₃ you-**bā**qian-lǐ-cháng. jiù-**miàn**ji lai-shuō, **shì**jiēshang dì-yí-ge daguo² shì-sūlián, di-èr, jiu⁴-shì-zhōngguo₂-le.

3. zhōngguo xību-duō-shān, **dōng**biān kao-dàhǎi, dōngnánbù you-**hēn**-duo dà-píngyuan². quán-guo dìshì, **xī**bian-gāo, dōngbian-di¹.

4. chángjiāng, huánghé, shì-zhōngguo zui-dà-d heliu², dōu, cong-xī-xiang-dōng, liú²ru-dahai. 5. **huáng**he-huáng, chángjiāng-chang², zhōngguo-shì⁴-ge hǎo-di₄fāng. **nán**-chan-dàmǐ, běi-chan-mài, hái-you-xiǎomǐ he-gāoliang. dōngběi chū-dàdòu, **xī**běi duo-niúyáng, sī-chá chǎnliang-dà, **méi**-tiě dìxia-cāng. nǚlì-fāzhǎn, gōngnóngyè, **zhōng**guo yídìng neng-fùqiáng.*

(II) gōngju-d-jìn timer

1. rénlèi, zuìchū yong-shíkui₄, he-mùgùn dǎ-yeshou⁴, hòulai, **màn**man-d xuéhuì₄le zhìzào shífǔ, shídāo dēng-gōngjù. zhèi-zhōng, yong-**shí**tou zuo-gōngju-d shídai, jiao⁴zuo **shí**qi shídai.

2. hòulai, rénlèi-d shēngchǎn jìnbù-le, fāmíng yong-**tóng** lai²-zuo-gōngju₄, rénlèi jiu-jìn timer-le, **tóng**qi-shídai. 3. hòulai, you-fāmíng yong-**tiě** zhì⁴zào-gōngju. tiě-bi-tóng jiānyìng, yǒule-tiě, zhìzào-gōngjù, nóngyè-shēngchǎn **yòu**-jìn timer-le yi-bù. zhè-jiu-shì tiěqi-shì²dai-le. 4. **jìn**dài fāmíngle jīqi. yì-jia-**jī**qi-d lìliang, gǎndeshang xǔduō-ren-d lìliang. 5. shēngchan-gōngjù yue-jìnbù, rénlèi-d shēngchǎn jiu⁴-yue-tígāo, yue-fāzhǎn.

(二) 工具的进化

1. 人类最初用石块和木棍打野兽，后来慢慢的学会了制造石斧，石刀等工具。这种用石头做工具的时代，叫做石器时代。2. 后来人类的生产进步了，发明用铜来做工具，人类就进入了铜器时代。3. 后来又发明用铁制造工具。铁比铜坚硬，有了铁制造工具，农业生产又进步了一步。这就是铁器时代了。4. 近代发明了机器。一架机器的力量赶得上许多人的力量。5. 生产工具越进步，人类的生产就越提高，越发展。

(II) Vývoj nástrojů

1. Lidé zpočátku zabíjeli divoká zvířata kameny a holemi, později se pomalu naučili vyrábět kamenné sekery, kamenné nože a jiné nástroje. Tato doba, kdy se dělají nástroje z kamene, se jmenuje doba kamenná. 2. Později výroba pokročila, bylo objeveno, jak dělat nástroje z bronzu, a tak lidstvo vstoupilo do doby bronzové. 3. Potom zas bylo objeveno, jak se vyrábí nástroje ze železa. Železo je tvrdší než bronz; jakmile tu bylo železo k zhotovování nástrojů, zemědělská výroba znovu pokročila. To je doba železná. 4. V nové době byly vynalezeny stroje. Síla jednoho stroje nahradí sílu mnoha lidí. 5. Čím jsou výrobní nástroje pokročilejší, tím více se výroba zvyšuje a rozvíjí.

* Jedná se o stejný text, jako na předchozí straně; je čten podruhé, není tedy doplněn textem ve znacích ani překladem

(II) gōngju-d-jìnhua

1. rén **lèi**, zuìchū yong-shíkui₄ he-mùgùn dǎ-yeshou⁴, hòulai, **màn**man-d xuéhuì₄le zhìzào shífǔ, shídào dēng-gōngjù. zhèi-zhǒng, yong-**shí**tou zuo-gōngju-d shídai, jiào⁴zuo **shí**qi shídai.
2. hòulai, rénlei-d shēngchǎn jìnbù-le, fāming-yong-**tóng** lai²-zuo-gōngjù, rénlei, jiu-jìnrú-le, **tóng**qi-shídai. 3. hòulai, you-fāming yong-**tiě** zhì⁴zào-gōngju. tiě-bi-tóng jiānyìng, yǒule-tiě, zhìzào-gōngjù, nóngyè-shēngchǎn **yòu**-jìn-le-yi-bù. zhè-jiu-shi **tiě**qi-shídai-le. 4. **jìn**dài, fāmingle jīqi. yì-jia-**jī**qi-d lìliang, gǎndeshang xǔduō-ren-d lìliang. 5. shēngchān-gōngjù yue-jìnbù, rénlei-d shēngchǎn jiu⁴-yue-tígāo, yue-fāzhǎn.*

(III) jùz

1. zhōngwén ke³yi-cong-**yòu** dao-zuǒ-d zhíxié, **yě**-keyi-xiang⁴ ōuzhou-d shūfa yi-yàng, cong-zuǒ dao-yòu-d héngxie₃. 2. wo-xiǎng-ba zhèi-běnr zhōu-lìpō-d bàofeng-zhōuyǔ **dé**wen-yìben₃, zhuāngdìng-yi-xiā. nín-néng-bu-néng gei-wǒ-jièshào yi⁴-jiar-hǎo-d zhuāngdìngpù? 3. zuótiān wo-cānjiāle, zhōngguo-gǔdai he-xiàndai yìshu zhǎnlánhuì-d kāimu-diǎnlǐ. zuótiān, wo³ cānjiāle zhōngguo, gǔdai he-xiàndai-yìshu, zhǎnlánhuì-d kāimu-diǎnlǐ.
4. zhèi-liang wúguī-diànchēshang d-rén, yǐjing-**tài**-duō-le, shàngbuqù, zhì³-hao-děng yi-liàng. **zhèi**-liang wúguī-diànchēshang d-rén, yǐjing-**tài**-duō-le, shàngbuqù, zhì³-hao-děng xià-yi-liang⁴.
5. běijīng, shi-quán-shi₄jie zui-měilì-d chéngshi-zhì-yī. 6. wo-mǔqīn dībuzhu-fēnghán, bìngdǎo-le. 7. mǎi-dōngxì, zǒngshi-yao⁴ tiāo-hǎo-d. 8. **tài**-rè-le, ba-wàiyī tuō-le-ba! **tài**-rè-le, ba-wàiyī **yī** tuō-le-ba!

(三) 句子

1. 中文可以从右到左的直写，也可以象欧洲的书法一样从左到右的横写。2. 我想把这本儿周立波的暴风骤雨德文译本装订一下。您能不能给我介绍一家儿好的装订铺？3. 昨天我参加了中国古代和现代艺术展览会的开幕典礼。4. 这辆无轨电车上的人已经太多了，上不去，只好等下一辆。5. 北京是全世界最美丽的城市之一。6. 我母亲抵不住风寒，病倒了。7. 买东西总是要挑好的。8. 太热了，把外衣脱了吧！

(III) Věty

1. Čínské znaky se mohou psát svisle zprava doleva, ale také se mohou po evropském způsobu psát vodorovně zleva doprava. 2. Chci si dát svázat tento německý překlad Zhou Libovy Bouře. Můžete mi doporučit nějaké dobré knihařství? 3. Včera jsem se účastnil slavnostního zahájení výstavy Staré a nové čínské umění. 4. V tomto trolejbusu je už příliš mnoho lidí, není možno nastoupit, nezbyvá než čekat na další. 5. Peking je jedno z nejkrásnějších měst celého světa. 6. Má matka podlehla nepříznivému počasí a onemocněla. 7. Při nakupování si vždy chceme vybrat dobré zboží. 8. Je hrozně horko, sundej si svrchní oděv.

* Jedná se o stejný text, jako na předchozí straně; je čten podruhé, již není doplněn textem ve znacích ani překladem

fùxi-wèntí

1. **něi**-yi-ge-guójiā miànjī-zuì-dà? 2. zhōngguó-**xī**bu you-shénme? dōng**nán**bu you-shénme? 3. zhōngguó zuì-da-d **hé**liú jiào-shénme?
4. rénlei zuìchū yòng-**shén**me-gōngjū? 5. **hòu**lai, fāmingle **shén**me gōngjū? 6. zuì-**jiān**yìng-d gōngjū shì-shénme-zuò⁴-d? 7. **xiàn**dài-d-jīqì, wèi-shénme bì-gǔdài-d jī¹qì-hǎo? xiàndài-d-jīqì, wèi-shénme bì-gǔdài-d gōng¹jū-hǎo? 8. wǒ³mén **wèi**-shénme-shuō, gōngjū yuè⁴-lái-yuè-jìnbù? wǒ³mén **wèi**-shénme-shuō gōngjū yuè⁴-lái-yuè-jìnbù?

复习问题

1. 哪一个国家面积最大? 2. 中国西部有什么? 东南部有什么? 3. 中国最大的河流叫什么? 4. 人类最初用什么工具? 5. 后来发明了什么工具? 6. 最坚硬的工具是什么做的? 7. 现代的机器, 为什么比古代的工具好? 8. 我们为什么说工具越来越进步?

Procvičovací otázky

1. Která země má největší rozlohu? 2. Co je na západě Číny? Co je na jihovýchodě? 3. Jak se jmenuje největší čínský vodní tok? 4. Jaké nástroje lidé používali nejdříve? 5. Jaký nástroj vynalezli potom? 6. Z čeho jsou vyrobeny nejtvrdší nástroje? 7. Proč jsou dnešní stroje lepší než starodávné nástroje? 8. Proč říkáme, že nástroje jsou čím dál pokrokovější?

di-sānshíjiǔ-ke kèwén

(I) wó³mén-zhōuwei-d shìwù

1. wó³mén shēnghuò₂-zài dàzìránzhōng, wó³mén zhōuwei-d dōngxi, kěyì-fēnwéi, yǒujiù, he-wùjiù liǎng-zhōng₃. 2. dòngwù he-zhíwù dòu¹-shì yǒujiù⁴, yě-jiao-shēngwù; kuàngshí he-niántu-dēng³ shì-wǔjiù⁴, yě-jiao-kuàngwù. 3. dòngwù yǒu-fēnchéng bǔrǔlèi, niǎolèi, yúlei-dēng³, zhíwù, yě-fēnchéng hēn-duo-lèi. 4. shēngwù₄ he-kuàngwù₄, dòu-yǒu-gèzi-d yánse. xíngzhuàng, zhòngliàng, tǐjī, yǒushí, hai²-yǒu-qìwei. 5. zìrán-dìxíng yě-yǒu gè-zhōng bù-tóng-d xíngzhuàng. zìrán, dìxíng, yě-yǒu-gè-zhōng bù-tóng₂-d xíngzhuàng. dàlùshàng yǒu-gāo-shān, píngyuán he-shēnyuān, yě-yǒu-dà-piàn-d shāmó* he-sēnlín. sēnlínli, yòu-yǒu pùbù, xiǎoxī he-quánshuǐ. jiānghé, liúru-húze²** he-hǎiyáng. (dài-xù) jiānghé liúru-húzhāo he-hǎiyáng. jiānghé liúru-húbò he-hǎiyáng.

第三十九课课文

(一) 我们周围的事物

1. 我们生活在大自然中，我们周围的东西可以分为有机物可无机物两种。2. 动物和植物都是有机物也叫生物；矿石和粘土等是无机物，也叫矿物。3. 动物又分成哺乳类，鸟类，鱼类等，植物也分成很多类。4. 生物和矿物都有各自的颜色，形状，重量，体积，有时还有气味。5. 自然地形也有各种不同的形状。大陆上有高山，平原和深渊，也有大片的沙漠和森林。森林里又有瀑布，小溪和泉水。江河流入湖沼和海洋。(待续)

Cvičení devětatřicáté

(I) Jevy a věci kolem nás

1. Žijeme uprostřed přírody; věci kolem nás je možno rozdělit na dva druhy, předměty organické a anorganické. 2. Živočichové a rostliny jsou organické předměty, také se nazývají oživené věci; rudy, hlína apod. jsou anorganické předměty, také se nazývají nerosty. 3. Živočichové se opět rozdělují na savce, ptáky, ryby apod., rostliny se také rozdělují na mnoho druhů. 4. Oživené věci i nerosty mají svou vlastní barvu, tvar, váhu, objem, někdy i vůni. 5. Povrch přírody je také nejruznějším způsobem utvářen. Na pevninách jsou vysoké hory, roviny a propasti; jsou zde také rozlehlé pouště a lesy. V lesích jsou opět vodopády, potoky a prameny. Vodní toky se vlévají do jezer a moří. (Pokračování příště)

* Správná výslovnost slova 沙漠 je shāmò, avšak paní Guang Mingzhe čte slabiku mo chybně ve druhém tóně, tedy shāmó, pro autenticitu jsem chybu v transkripci ponechala

** Slovo 湖沼 se má správně číst húzhāo, mluvčí nám nabídla dvě variace čtení, a to húzé a húzhāo, bohužel ani jedna nebyla realizována správně

(II) jùz

1. zhu-nǐ yi²-lu-píng`ān. 2. bié-wàngle, cong-zhōngguo₂ gei-wǒ-jì-yi-zhāng fēngjing míngxinpiàn-lai. 3. běndì yi⁴-suo-dàxué, zhíwuyuánli-d, wàidì lai²-d-huār kāi-le. běndì, yi⁴-suo-dàxué zhíwuyuánli-d, wàidì lai²-d-huār kāi-le, wǒmen-yě-qu kàn-kan-ba.
4. qīngnian-gēwutuán-d biǎoyǎn hen-chénggōng. qīngnian-gēwutuán-d biǎoyǎn hen-chénggōng. 5. zhei⁴-benr-xiǎoshuōr shi-wo³ shàng-xīngqī, cong-shi-túshuguǎn jiè-lai-d. zhei⁴-benr-xiǎoshuōr, shi-wo³ shàng-xīngqī, cong-shi-túshuguǎn jiè-lai-d. wo-huánle-yǐhòu, ni-kěyi-qu-jiè, hěn-zhíde-kàn. hěn-zhíde yí-kan₄.
6. rénmin-jiéfangjūn-d bùduì, jǐngwèizh zhōngguo-d hěn-chang₂-d biānfangxiàn*. 7. cong-qīngdao-lái-d huōchēshang, you-yi²-ge méi-ren-yào-d píbāo, diūle píbāo-d-ren², qing-gǎnkuai-dao⁴ zhànzhangshì lai-lǐng. 8. zhèi-benr-zìdiǎnli you-yi²-ge-cuòwu, wo-yǐjīng ba-ta¹ jiǎozhengguolai-le. 9. wo³men-d-chéngshì, yi⁴-cong riben-guǐz-d shǒuli, jiěfāngchulai², zhèngfu jiu-xiàlìng, gè-ji-xuéxiào, like-kāixué.

(二) 句子

1. 祝你一路平安。2. 别忘了从中国给我寄一张风景明信片来。3. 本地一所大学植物园里的外地来的花儿开了，我们也去看看吧。4. 青年歌舞团的表演很成功。5. 这本儿小说儿是我上星期从市图书馆借来的。我还了以后，你可以去借，很值得一看。6. 人民解放军的部队警卫着中国的很长的边防线。7. 从青岛来的火车上有一个没人要得皮包，丢了皮包的人赶快到站长室来领。8. 这本儿字典里有一个错误，我已经把它校正过来了。9. 我们的城市已从日本鬼子的手里解放出来，政府就下令各级学校立刻开学。

(II) Věty

1. Přeji ti šťastnou cestu. 2. Nezapomeň mi poslat z Číny pohlednici! 3. V botanické zahradě zdejší univerzity rozkvetly cizokrajné květiny; pojďme se také podívat! 4. Představení mládežnického souboru písní a tanců mělo velký úspěch. 5. Tento román jsem si vypůjčil minulý týden z městské knihovny. Až ho vrátím, můžeš si ho jít vypůjčit, opravdu stojí za přečtení. 6. Jednotky lidové osvobozené armády stráží dlouhé státní hranice Číny. 7. Ve vlaku z Qingdaa byla aktovka, ke které se nikdo nehlásí; kdo ji ztratil, ať se o ni přihlásí v kanceláři přednosty stanice. 8. V tomto slovníku je chyba, už jsem ji opravil. 9. Jakmile bylo naše město osvobozeno z rukou japonských fašistů, vláda hned rozkázala, aby na školách všech stupňů začalo okamžitě vyučování.

*V původním textu pana prof. Švarného se objevuje slovo 国防线 guófāngxiàn, které je na nahrávce přečteno jako 边防线 biānfāngxiàn

**V textu pana prof. Švarného je uveden znak 掉, který je v tomto kontextu použit špatně, paní Guang Minghzhe tento nedostatek sama upravila

10. hǎi\`an shang you-yánshí, yè³-you-shāz. 11. rì, yuè, xīngchén,
dōu-shì-tiāntǐ₃. 12. zhei⁴-pian-cǎoyuán, shì-`hēn-hao-d mùchǎng.
13. zhōngguo-dōnghǎili, you-zhōushān-qúndǎo. 14. tā-d-xiǎo-háir
`bá-ge-yuè-le, gāng-hui-pá. 15. gǔdài you³-hen-duō dà-páchóng.
16. hǎixīng, shì-ruǎntǐ-dong⁴wu. 17. wo-dìdì, xǐhuan-shōuji `gè-
-zhong-kūnchóng. 18. `jīnshu₃ chuánre-hēn-kuài. 19. rìben₃ hai²-
-you huó-huoshān. 20. wo-jìbuzhu zhe⁴me-xǔduo dōngxi-d
míngcheng. 21. `zhèi-zhong-niǎo shì-shēnghuo-zai zhāodi₄shang-d.
22. [zhe haiz tebie congming.]

fùxi-wèntí

1. wo³men-zhōuwéi, dou¹-you-xiē `shénme-dōngxi? 2. dàziranzhong¹
you-shénme-`dòngwu? 3. chu²le `shēngwu-yiwài hái-you-shen²me?
4. wo³-guo-d-`dìshì* zěnme-yàng? 5. yao⁴shì ni³-xiang-zhīdao
zhōngguo-d-dìxíng, ni³-jiu-yīngdāng kàn-shénme?

10. 海岸上有岩石，也有沙子。11. 日，月，星辰都是天体。12. 这片草原是很好的牧场。13. 中国东海里有舟山群岛。14. 她的小孩儿八个月了，刚会爬。15. 古代有很多大爬虫。16. 海星是软体动物。17. 我弟弟喜欢收集各种昆虫。18. 金属传热很快。19. 本还有活火山。20. 我记不住这么多东西的名称。21. 这种鸟事生活在沼地上的。[22. 这孩子特别聪明]

复习问题

1. 我们周围都有些什么东西？2. 大自然中有什么动物？3. 除了生物以外还有什么？4. 我国的地形怎么样？5. 要是你想知道中国的地形，你就应当看什么？

10. Na mořském břehu jsou skály a také písek. 11. Slunce, měsíc a hvězdy jsou nebeská tělesa. 12. Tato step je velmi dobrá pastvina. 13. Ve Východočínském moři je souostroví Zhoushan. 14. Jejímu dítěti je už osm** měsíců, právě se naučilo lézt. 15. V dávnověku bylo hodně velkých plazů. 16. Mořská hvězdice je měkkýš. 17. Můj mladší bratr rád sbírá nejrůznější hmyz. 18. Kovy jsou dobrými vodiči tepla. 19. V Japonsku jsou ještě aktivní sopky. 20. Nemohu si zapamatovat názvy tolika věcí. 21. Ptáci tohoto druhu žijí v močálech. 22. [Toto dítě je obzvláště chytré.]

Procvičovací otázky

1. Jaké všechny věci se vyskytují kolem nás? 2. Jaká jsou v přírodě zvířata? 3. Co ještě kromě zvířat? 4. Jaký je reliéf Číny? 5. Jestliže chceme poznat reliéf Číny, co je třeba brát v potaz?

* V materiálech prof. Švarného se vyskytuje slovo 地势 dìshì, ale paní Guang Mingzhe čte 地形 dìxíng

** Švarného překlad mylně uvádí pět měsíců

di-sìshì-ke-d kèwén

(I) wó³men zhōuwei-d **shì**wu (xù-qíán)

1. wó³men shíshì-shou¹dao **qì**hou-d-yǐngxiang. zai-wǒmen zhōuwéi, you-kōngqì, shuǐ, huǒ, tǔ. wó³men shíshì-shou¹dao **qì**hou-d-yǐngxiang. zai-wǒmen-zhōuwéi, you-kōngqì, shuǐ, huǒ, tǔ. 2. rénlèi zhèngfule zìrán, shì-zìrán wei-rénlèi fuwu⁴. rénlèi, zhèngfule ziran², shì-zìrán wei-rénlèi fuwu⁴. rénlèi xúnfu-yěshòu, zāipei-zuòwu, shì-**tā**men neng-gōnggei-rénlèi shēnghuo-yòngpǐn, shì-rénlèi shēnghuo₂-d **gèng**-hǎo. 3. xiànzài, rénlèi yìjīng fāmingle wúshu-gōngju₄ he-jīqì, lìyong₄ tāmen, rénlèi-keyi³ jiànzaο-fángwū, ānzhuang-shuǐdiàn, qǔnuan₃-d-shèbei. ānzhuang-shuǐdiàn, qǔnuan₃-d-shèbei, zhìzaο₄ **yī**shì-yòngpǐn, jiànzaο-**jiāo**tōng yùnshu-gōngjù, jiànli yóuzheng₄, diànhuà, diànbào, jian⁴li-xuéxiào-deng₃ jiàoyu-jūguān*. jiànli-xuéxiào-deng jiàoyu-jūguān, bìngqie tígāole rénlèi-d wénhua yúle-sheng¹huo. xiànzài ** yìjīng fāmingle wúshu gōngju, he-jīqì, lìyong tāmen, [renlei keyi jianzaο fangwu], ānzhuang-shuǐdiàn qǔnuan-d-shèbei, zhìzaο, yīshì-yòngpǐn, jiànzaο-**jiāo**tōng yùnshu-gōngjù, jiànli yóuzhèng, diànhuà, diànbào, jiànli xuéxiào-deng₃ jiàoyu jūguān, bìngqie tígāole rénlèi-d wénhua yúle-sheng¹huo.

第四十课的课文

(一)我们周围的事物(续前)

1. 我们时时受到气候的影响。在我们周围有空气，谁，火，土。2. 人类征服了自然，使自然为人类服务。人类驯服野兽，栽培作物，使它们能供给人类生活用品，是人类生活的更好。3. 现在人类已经发明了无数工具和机器，利用它们人类可以建筑房屋，安装水电取暖的设备，制造衣食品，建造交通运输工具，建立邮政，电话，电报，建立学校等教育机关，并且提高了人类的娱乐生活。

Cvičení čtyřicáté

(I) Jevy a věci kolem nás (Pokračování)

1. Neustále jsme vystavováni vlivu podnebí; kolem nás je vzduch, voda, oheň, půda. 2. Člověk si podrobil přírodu, nití ji, aby mu sloužila. Člověk si ochočil divoká zvířata a zušlechtil plodiny, aby lidem poskytovaly životní potřeby, a aby byl život ještě lepší. 3. Nyní už člověk vynalezl nespočetné nástroje a stroje, které používá tak, že může stavět domy, zavádět vodovodní, elektrická a topná zařízení, vyrábět oděvy, potravu a předměty denní potřeby, budovat dopravní a transportní prostředky, zřizovat pošty, telefon, telegraf, zakládat školy a jiné výchovné instituce a také zvýšil úroveň lidského života v kultuře a zábavě.

* špatně přečtena slabika jī ve slově jīguān 机关

** slovo 人类 nebylo přečteno

4. suǒyì zài-wǒmen **zhōu**wei-d shìwu, shì-hěnfùzá-d, duì⁴yu-rénlèi, yè-you³ bù-tóng-d yòngtǔ. 5. wǒ³men-yòng wǔguān, qū-fēnbian tāmen-d tèzhēng, yòng-lǐzhì⁴ lái-tì-tā₁men fēnlèi, yòng-yǔyán, lái²-gēi-tāmen dìngmíng. 6. wǒ³men-kàndào zhōuwei-d **shì**wu, zài-yùndòng, fāzhan₃, biànhuà, chūshēng, chéngzhāng₃ hé-sīwáng. 7. **kē**xué gàosu-wǒ³men, dìqíúshàng, yǒu-shēngmíng-d shíqī, shì⁴ hén-jiǔyuán₃d, suǒwèi lìshì-shíqī, zhì³-shì dìqíú shēngmíng shǐshàng-d, duǎnduàn-d yí-duàn. **kē**xué gàosu-wǒ³men, dìqíú₂shàng, yǒu-shēngmíng-d shíqī, shì⁴ hén-jiǔyuán₃d, suǒwèi **lì**shì-shíqī, zhì³-shì dìqíú shēngmíng shǐshàng-d. kēxué gāo⁴su-wǒ³men, dìqíúshàng, yǒu-shēngmíng-d shíqī, shì⁴ hén-**jiǔ**yuán-d, suǒwèi **lì**shì-shíqī, zhì³-shì dìqíú shēngmíng shǐshàng-d, duǎnduàn-d yí-duàn.

4. 所以在我们周围的事物是很复杂的，对于人类也有不同的用途。5. 我们用五官去分辨它们的特征，用理智来替它们分类，用语言来给它们定名。6. 我们看到周围的事物在运动，发展，变化，出生，成长和死亡。7. 科学告诉我们，地球上生命的时期是很久远的，所谓历史时期只是地球生命史上的短短一段。

4. A tak věci a jevy okolo nás velni složité, a člověk jich také různým způsobem využívá. 5. Svými smysli rozeznáváme jejich zvláštnosti; intelektem je třídíme a za pomoci řeči jim dáváme názvy. 6. A tak vidíme, že jevy a věci kolem nás jsou v pohybu, vývoji a změně, ve zrodu, dospívání a zániku. 7. Věda nám říká, že období, kdy na Zemi trvá život, je velmi dlouhé; tzv. historické období je v historii života na Zemi jen krátkým úsekem.

(II) jùz

1. rénmin-rìbào, yí²-nian d-dìngfēi shì-duōshǎo? 2. jìnlái, bù-yòng-qīāo-men! 3. huìyítīng tai-xiǎo le, hēn-duō lai-kāihuì-d-ren², měi²-yǒu zuò-d-dìfāng, suǒyǐ huìchāng zhìxù hēn-luàn. suǒyǐ₃ huìchāng-zhìxù, hēn-hùnlùàn. huìyítīng tai-xiǎo, hēn-duō lai-kāihuì-d-ren², měi²-yǒu zuò-d-dìfāng, suǒyǐ huìchāng zhìxù hēn-hùnlùàn. 4. [bùyào wéi wǒ dānxīn.] 5. dài-wǒ wēn-nǐ-d jiěmèimen-hào³. dài-wǒ wēn-nǐ-jiěmèimen-hào³. dài-wǒ wēn-nǐ-jiěmèimen-hào³. 6. tā-d-liǎn, báilǐ-tòuhóng. 7. nēi⁴-bēnr-hòu-shū shì-zuì-xīn-d éhuà-zìdiǎn. nēi-bēnr hòu-shū shì-zuì-xīn-d huá'e-zìdiǎn, zhēi⁴-bēnr-bào-d shì-lǚ-xùn xiǎoshuō xuǎnjí. 8. tīngshuō tā-sǐ-d hēn-cǎn. 9. díren cánshāle-wo³men hēn-duo-tóngzhì. díren cánshāle-wo³men hēn-duo-tóngzhì. 10. dà-chéngshìlǐ, chángchāng fāshēng chēhuò. 11. zhēi-háiz míle-lù, zhǎobuzhào² māma-le. 12. jiàoshī, jiāodao*-xuéshēng.

(二) 句子

1. 人民日报一年的订费是多少? 2. 进来, 不用敲门! 3. 会议厅太小了, 很多来开会的人没有坐的地方, 所以会场秩序很混乱。[4. 不要为我担心。] 5. 代我问你姐妹们好。6. 他的脸白里透红。7. 那本儿后书是最新的花俄字典, 这本儿薄的是鲁迅小说选集。8. 听说他死得很惨。9. 敌人残杀了我们我们很多同志。10. 大城市里常常发生车祸。11. 这孩子迷了路, 找不着妈妈了。12. 教师教导学生。

(II) Věty

1. Kolik je roční předplatné na Renmin ribao? 2. Vstupte, není třeba klepat. 3. Sál pro schůze je příliš malý, mnoho lidí, kteří by přišli na schůzi, si nemá kam sednout, a proto byl pořádek na místě schůze chaotický. 4. Neznepokojuj se kvůli mně! 5. Pozdravuj ode mne své sestry! 6. Má zardělý obličej. 7. Tamta tlustá kniha je nejnovější čínsko-ruský slovník, tato tenká je výběr z Lu Xunových povídek. 8. Slyšel jsem, že zemřel velmi tragicky. 9. Nepřátelé krutě zahubili mnoho našich soudruhů. 10. Ve velkých městech často dochází k automobilovým nehodám. 11. Toto dítě zabloudilo, nemůže najít maminku. 12. Učitel učí žáky.

* znak 教, tedy jiào, by v tomto kontextu měl být realizován ve 4. tónu, nikoliv v 1. tónu jiāo jak slyšíme na nahrávce

fùxi-wèntí

1. rénlèi zěnmè-lìyong yěshòu? 2. rénlèi yong-**gōng**ju he-**jī**qi zuo-shénme? 3. **něi**-yì-xie shì-**xiàn**dai-d yùnshu-gōngjù?
4. wó³men-xiǎng he-yuǎn**fāng**-d-péngyou shuōhuà-d-shí²hour [keyi yong shenme]? 5. wó³men **zěn**mè-fēnbiàn gè⁴-zhong-shìwu-d tèzhēng?
6. suǒwèi **lì**shì-shíqī, dēngyú dìqiúshang you-shēngmíng-d shíqī-ma? 7. dìqiú-shēngmíngshǐ, bǐ-lìshì-**cháng** hai²shì-**duǎn**? dìqiú shēngmíngshǐ, bǐ-lìshì-**cháng** hai²shì-**duǎn**?

复习问题

1. 人类怎么利用野兽? 2. 人类用工具和机器做什么? 3. 哪一些是现代的运输工具? 4. 我们想和远方的朋友说话的时候可以用什么? 5. 我们怎么分辨各种事物的特征? 6. 所谓历史时期等于地球上生命的时期吗? 7. 地球生命史比历史长还是短?

Procvičovací otázky

1. Jak lidé využívají divoká zvířata? 2. Proč lidé používají nástroje a stroje? 3. Jaké jsou současné dopravní prostředky? 4. Co můžeme použít, když se chceme spojit s kamarádem, který bydlí daleko? 5. Jak rozlišujeme zvláštnosti každé věci? 6. Tzv. historické období je stejně dlouhé jako doba, po kterou je na zemi život? 7. Stáří Země je delší, nebo kratší než historie?

3.3. ANALÝZA RYCHLOSTI PROMLUVY

Tempo řeči je velmi variabilní, může být ovlivněno faktory individuální povahy, jako je například nálada mluvčího, jestli je text dopředu nastudován, či je spontánně čten. Mezi další činitele může patřit délka jednotlivých vět a také povaha čteného textu, tedy zda se jedná o text naučný, který by se měl číst pomaleji pro lepší srozumitelnost, nebo se text týká všedního života, kdy si mluvčí může dovolit mluvit rychleji. Svou roli také může hrát snaha mluvčího jistou část zdůraznit, ale také jeho nervozita, případně únava.⁴⁶

V první části analýzy jsem zkoumala zvukovou stopu z hlediska rychlosti promluvy mluvčí. Původní nahrávka je pro mou práci upravena z důvodu poměrně častého výskytu komentářů paní Guan, které jsem ze zvukového záznamu odstranila. Na upravené nahrávce se vyskytují pouze věty použité pro korpus⁴⁷ a jejich číselné označení. Korektovanou zvukovou stopu je možné nalézt na přiloženém CD. Výsledky mého výzkumu jsou zaneseny do tabulky níže.

Tabulka č. 2: Průměrná rychlost promluvy v rámci jednotlivých cvičení

cvičení	počet slabik	délka stopy v min	průměrná rychlost
38. cvičení	1098	7:39	143,5 slabik/min
39. cvičení	623	4:34	136,4 slabik/min
40. cvičení	797	5:35	142,7 slabik/min
dohromady	2518	17:48	141,4 slabik/min

Průměrné tempo řeči zaznamenané na nahrávce je 141,4 slabik za minutu. Jak je zjevné z tabulky, rychlost promluvy mluvčí je víceméně konstantní, kromě 39. cvičení, kde dochází k nepatrně pomalejší promluvě. Z tabulky č. 2 je zřetelné, že 39. cvičení obsahuje průměrně kratší věty než ostatní cvičení. Tudiž nižší průměrná rychlost řeči může znamenat, že 39. cvičení je komplikovanější v rámci slovní zásoby. Pokud se však zaměříme na obsah textu, je patrné, že má výkladový charakter a pro větší srozumitelnost je pravděpodobně čten pomaleji. Na druhou stranu nemohu vyloučit možnost, že prodlevy mezi jednotlivými kóly, potažmo větami, mohou být větší než u cvičení 38 a 40.

⁴⁶ ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 9

⁴⁷ Viz 3.1. Metodologie tvorby korpusu

3.4. ANALÝZA LINEÁRNÍHO VĚTNÉHO ČLENĚNÍ

V této části se zabývám strukturou analyzovaného textu, konkrétně lineárním větným členěním⁴⁸. Korpus jsem rozdělila na jednotlivé dílčí části, a to na věty, kóla, segmenty a slabiky. Části jsem spočítala a údaje zanesla do tabulky níže. Dále jsem určila délky těchto dílčích jednotek v rámci vět, kól a segmentů. Zaměřuji se především na jejich průměrnou, minimální a maximální délku. Výsledné hodnoty jsou zaznamenány do tabulek a grafů, které dále blíže popisují a porovnávám.

3.4.1. DÉLKA ANALYZOVANÉHO KORPUSU

Zkoumaný vzorek sestává ze 3 cvičení, 167 vět, 422 kól, 848 segmentů a 2518 slabik. Délky jednotlivých cvičení v počtu vět, kól, segmentů a slabik jsou uvedeny v tabulce níže.

Tabulka č. 3: Délka analyzovaného korpusu

cvičení	počet vět	počet kól	počet segmentů	počet slabik
38. cvičení	72	188	375	1098
39. cvičení	48	103	196	623
40. cvičení	47	131	277	797
dohromady	167	422	848	2518

Z tabulky výše je patrné, že 38. cvičení je ze všech tří zkoumaných textů co do počtu vět, kól, segmentů i slabik nejrozsáhlejší. Výrazný rozdíl je způsoben především skutečností, že na nahrávce paní Guan Mingzhe čte některé věty, případně části cvičení vícekrát⁴⁹. Původní čínský text ve znacích je reálně jen o pár desítek znaků delší než ostatní.

Tabulka č. 4: Průměrná délka analyzovaného korpusu

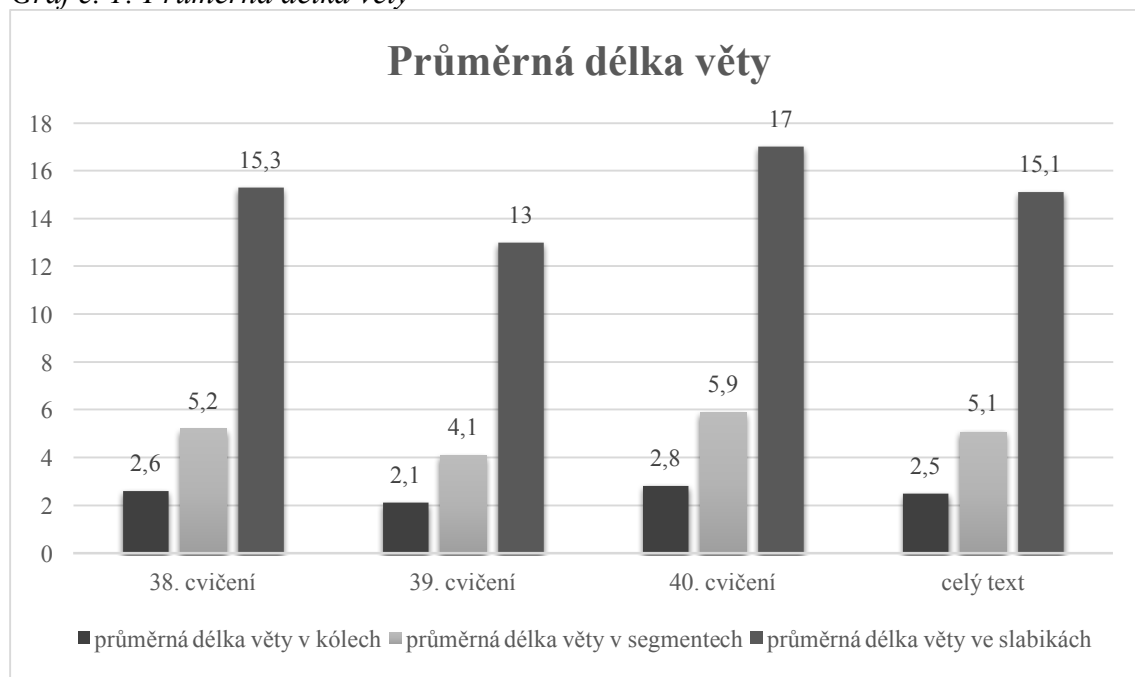
cvičení	počet kól ve větě	počet segmentů ve větě	počet slabik ve větě
38. cvičení	2,6	5,2	15,3
39. cvičení	2,1	4,1	13,0
40. cvičení	2,8	5,9	17,0
dohromady	2,5	5,1	15,1

⁴⁸ Viz 2.5. Lineární větné členění

⁴⁹ Viz 3.2. Text korpusu, konkrétně 38. cvičení, I. a II. oddíl

Pokud se ale zaměříme na průměrnou délku jednotlivých cvičení, z tabulky výše můžeme vypočítat, že průměrná délka vět ve 38. cvičení věrně kopíruje průměrnou délku vět celého textu. 39. cvičení je pouze o jednu větu delší než 40. cvičení, avšak 40. cvičení obsahuje vyšší počet kól, segmentů a slabik. Z tohoto faktu můžeme usoudit, že 40. cvičení disponuje větami delšími než 39. cvičení. Pro přehlednější ilustraci je tabulka č.2 znázorněna grafem níže.

Graf č. 1: Průměrná délka věty

Z grafu vyplývá, že 39. cvičení obsahuje nejkratší věty, přičemž jedna věta se průměrně skládá z 2,1 kóla, 4,1 segmentu a 13 slabik. Naopak průměrně nejdelší věty se objevují ve 40. cvičení, ve kterém se zároveň vyskytuje i nejdelší věta celého korpusu⁵⁰. Věty 38. cvičení jsou vesměs totožné s průměrnou délkou věty celého vzorku, výsledky se liší pouze o jednu až dvě desetiny jednotky.

3.4.1.1. Velikost vět

Zkoumaný vzorek se skládá ze 167 vět, přičemž jedna věta průměrně obsahuje z 2,5 kól, 5,1 segmentů a 15,1 slabiky. Minimální délka a maximální délka jednotlivých dílčích jednotek je uvedena v tabulce níže.

⁵⁰ Viz Tabulka č. 5 a její interpretace

Tabulka č. 5: Velikost vět

průměrná délka věty	minimální délka	maximální délka
2,5 kóla	1 kólon	12 kól
5,1 segmentu	1 segment	27 segmentů
15,1 slabiky	2 slabiky	72 slabik

Z tabulky výše můžeme usuzovat, že průměrná délka vět je poměrně vysoká vzhledem k několika výrazně dlouhým větám, které se v textu objevují. Nejdelší věta analyzovaného korpusu čítá 12 kól, 27 segmentů a 72 slabik. Vzorek neobsahuje ani jednu větu o velikosti meší než 2 slabiky.

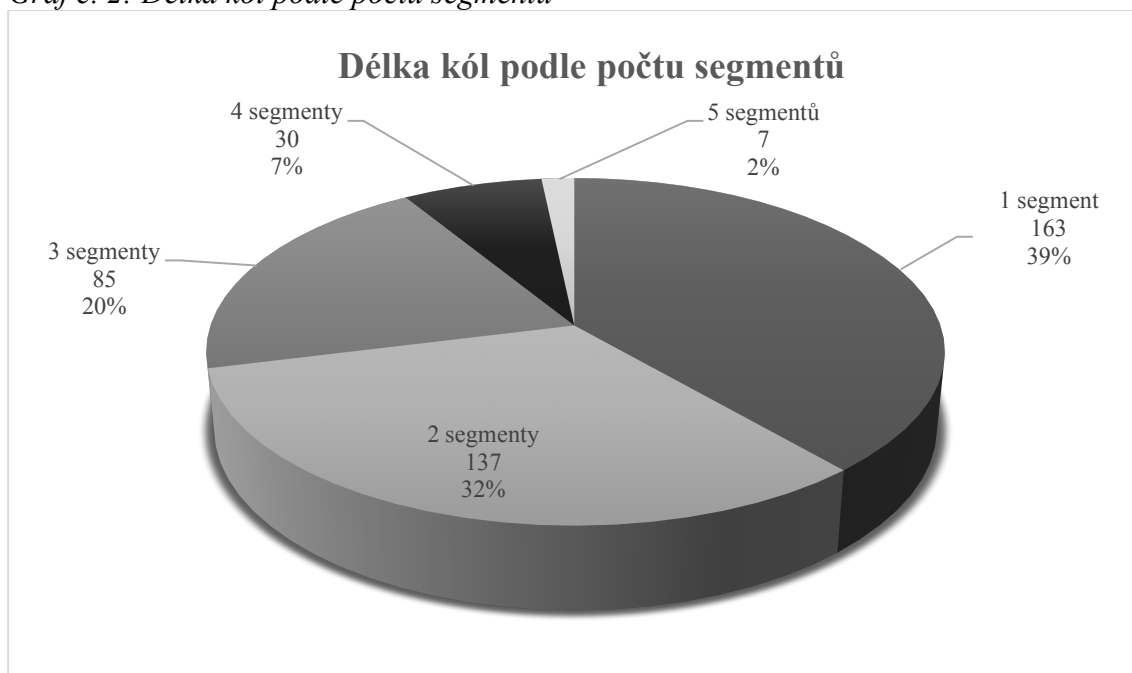
3.4.1.2. Velikost kól

V tomto korpusu se dohromady vyskytuje 422 kól, přičemž tabulka níže ukazuje, že 1 kólon se průměrně skládá ze 2 segmentů a 6 slabik. Každý kólon obsahuje minimálně 1 segment a 1 slabiku, přičemž maximální délka kóla je 5 segmentů a 17 slabik. Analýzou rytmického členění kól se zabývám v části 3.5.2.

Tabulka č. 6: Velikost kól

průměrná délka kóla	minimální délka	maximální délka
2,0 segmentu	1 segment	5 segmentů
6,0 slabiky	1 slabika	17 slabik

Graf č. 2: Délka kól podle počtu segmentů

Z grafu výše vyplývá, že kóla obsahující jeden segment jsou v textu zastoupena nejvíce, a to v 39 % případů, společně s dvousegmentálními kóly tvoří přes 2/3 celého zkoumaného vzorku. Kóla obsahující 3,4 a 5 segmentů v korpusu dohromady zaujímají bezmála 1/3, přičemž kóla o délce 5 segmentů se v textu vyskytují velmi ojediněle, konkrétně ve 2 % vzorku. Lze tedy vyslovit výrok, že s růstem počtu segmentů v kólu četnost jeho výskytu klesá.

3.4.1.3. Velikost segmentů

V analyzovaném korpusu se objevuje 848 segmentů, přičemž 1 segment je průměrně tvořen 3 slabikami. Minimální délka segmentu je 1 slabika a maximální 6 slabik. Analýze rytmického sledu segmentů se do hloubky věnuji v části 3.4.1.

Tabulka č. 7: Velikost segmentů

průměrná délka segmentu	minimální délka	maximální délka
3,0 slabiky	1 slabika	6 slabik

Ve zkoumaném vzorku se vyskytují segmenty tvořené jednou až šesti slabikami. Průměrná velikost jednoho segmentu jsou 3,0 slabiky.

Tabulka č. 8: Velikost segmentů podle počtu slabik

počet slabik	absolutní četnost	relativní četnost
jednoslabičný	20	2,4 %
dvojslabičný	317	37,4 %
tříslabičný	257	30,3 %
čtyřslabičný	183	21,6 %
pěťslabičný	65	7,7 %
šestislabičný	6	0,7 %

Z tabulky výše je zřejmé, že největší zastoupení tvoří dvojslabičné segmenty, přičemž dvojslabičné, tříslabičné a čtyřslabičné segmenty zaujímají téměř 90 % zkoumaného korpusu. Jednoslabičné, pěťslabičné a šestislabičné segmenty dohromady představují pouze něco málo přes 1/10 vzorku, přičemž šestislabičné segmenty se objevují ojediněle a jejich výskyt nepřevyšuje 1 %.

3.4.1.4. Shrnutí analýzy lineárního větného členění

Po shrnutí poznatků nabytých při analýze velikosti korpusu můžeme konstatovat, že průměrná délka vět jednotlivých cvičení se nijak výrazně neliší, menší odchylky jsou způsobeny rozdílnou obtížností a slovní zásobou jednotlivých lekcí. Nejkratší věta je tvořena 1 kólem, 1 segmentem a 2 slabikami, nejdelší věta je tvořena 12 kóly, 27 segmenty a 72 slabikami. Kóla objevující se v korpusu obsahují jeden až pět segmentů, přičemž nejpočetnější skupinou jsou kóla jednosegmentální. Co se týče segmentů, v analyzovaném textu se vyskytují jedno- až šestislabičné, přičemž nejčetnější výskyt zaznamenávají segmenty dvojslabičné.

3.5. ANALÝZA RYTMICKÉHO ČLENĚNÍ

V této části analyzuji rytmické členění segmentů a rytmické členění segmentů v rámci kól. Poté, co jsem provedla analýzu lineárního větného členění, kdy jsem vydělila z textu jednotlivá kóla a následně i segmenty, se zaměřuji na prominenci⁵¹ jednotlivých slabik těchto jednotek. Na základě opakujících se typů rytmických sledů⁵² je klasifikuji a výsledky prezentuji v následující části práce. Výčet všech kól a segmentů s vyhodnocenými typy rytmických sledů se nachází v příloze na CD.

Z důvodu přehlednosti odkazy na konkrétní příklady uvedeny následujícím způsobem:

/guójiā/ 38_1_03_2_4

Lokace udává umístění segmentu v korpusu. Příklad výše tedy interpretujeme následovně: 38.cvičení, 1.část, 3.věta, 2.kolon, 4.segment. Zpravidla jsou uvedeny 3 příklady, pokud jich je uvedeno méně, znamená to, že se v mém korpusu vyšší počet exemplářů stejného typu nenachází.

3.5.1. ANALÝZA SEGMENTŮ

Jak jsem již nastínila v části 3.4.1.3, ve zkoumaném vzorku se nachází 848 segmentů, přičemž jejich délka je 1 až 6 slabik. V tomto oddíle se věnuji analýze rytmických sledů v těchto segmentech. Nejprve se zaměřuji na počty a polohu arzí⁵³, a následovně segmenty kategorizuji na základě podobnosti jejich rytmických sledů. Pro ilustraci používám příklady z korpusu.

3.5.1.1. Iktovost

Ve zkoumaném vzorku se vyskytují segmenty s jednou, dvěma, nebo třemi arzemi. Z celkového počtu 2518 slabik je pouze 1132, tedy 45 % iktových. Důvodem poměrně vysokého počtu neiktových slabik zřejmě bude častý výskyt předklonných slabik a několikaslabičného sledu atónických příklonných slabik⁵⁴.

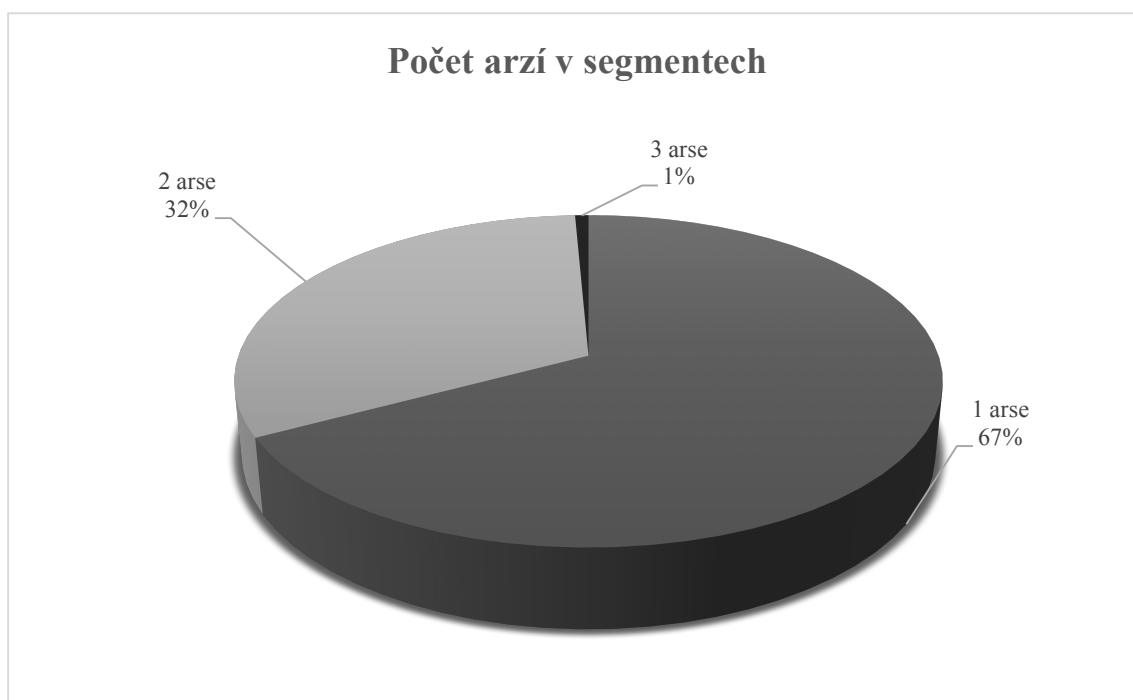
⁵¹ Viz 2.7. Sedm stupňů prominence

⁵² Viz 2.8. Typy rytmických sledů

⁵³ Tj. přízvučné slabiky, viz 2.6. Iktovost slabik

⁵⁴ Viz 2.8. Typy rytmických sledů

Graf č. 3: Počet arzí v segmentech

Jak ukazuje graf č. 3, nejčastěji se v korpusu objevují segmenty s jednou arzí, konkrétně zaujímají 2/3 celého textu. Téměř 1/3 pak představují segmenty se 2 arzemi. Nejméně početnou skupinou jsou segmenty disponující třemi arzemi, jež jsou v textu zastoupeny pouze 1 %.

Tabulka č. 9: Četnost výskytu arzí v segmentech

segment	počet arzí	absolutní četnost	relativní četnost
jednoslabičný	1	20	2,4 %
dvojslabičný	1	317	37,4 %
tříslabičný	1	188	22,2 %
	2	69	8,1 %
čtyřslabičný	1	39	4,6 %
	2	144	17,0 %
pěťslabičný	1	4	0,5 %
	2	60	7,1 %
	3	1	0,1 %
šestislabičný	2	1	0,1 %
	3	5	0,6 %

Tabulka výše zobrazuje počet arzí v absolutní a relativní četnosti. Jelikož dvojslabičné a trojslabičné segmenty jsou ve vzorku nejpočetnější, přičemž 88 % všech těchto segmentů je jednoiktových, výsledky měření ukazují, že skupina jednoiktových

segmentů je i z celého korpusu nejproduktivnější. Čtyřslabičné a pětislabičné segmenty disponují převážně dvěma ikty, konkrétně 81,5 % těchto segmentů je dvouiktových. Šestislabičné segmenty se v textu vyskytují jen ojediněle, přičemž jsou až na jeden případ tříiktové.

3.5.1.2. Typologie rytmických sledů⁵⁵

I. Jednoslabičné segmenty – počet segmentů: 20

1. Jednoiktové

- počet segmentů: 20

/yǒu/	38_1_06_1_2
/shuǐ/	40_1_05_3_1
/shi ⁴ /	40_1_18_4_1

Výskyt jednoslabičných segmentů v korpusu tvoří poze 2,4 % textu. Vzhledem k absenci rytmického sledu se jednoiktovými segmenty dále nezabývám.

II. Dvojslabičné segmenty – počet segmentů 317

Dvojslabičné segmenty mohou obsahovat pouze 1 arzi

1. Ascendentní

- počet segmentů: 151

/guójiā/	38_1_03_2_4
/rén lèi /	38_2_12_1_1
/ziran ² /	40_1_09_2_2

2. Descendentní

- počet segmentů: 166

/x ī běi/	38_1_26_2_1
/hòulai/	38_2_04_1_1
/héngxie ₃ /	38_3_02_3_3

Tabulka č. 10: Typy rytmických sledů dvojslabičných segmentů

typ rytmického sledu	absolutní četnost	relativní četnost
ascendentní	151	47,6 %
descendentní	166	52,4 %

⁵⁵ Viz 2.8. Typy rytmických sledů

Dvojslabičné segmenty jednoznačně dominují analyzovanému korpusu, více než 1/3 celkového počtu segmentů je právě dvojslabičných. Data v tabulce výše ukazují, že descendentní rytmický sled se vyskytuje o necelých 5 % častěji než sled ascendentní.

III. Tříslabičné segmenty – počet segmentů: 257

Tříslabičné segmenty obsahují 1 nebo 2 arze

1. Jednoiktové

1.1 Jednoiktové ascendentní

1.1.1 Jednoiktové ascendentní jako celek

- počet segmentů: 40

/shi-sūlián/ 38_1_07_2_1

/ba-wàiyī/ 38_3_13_2_1

/you-gāo-shān/ 39_1_10_1_2

1.1.2 Jednoiktové ascendentní s příklonkou

- počet segmentů: 36

/fāmíngle/ 38_2_08_1_2

/jiěmèimen/ 40_2_07_1_3

/xuéxiào-deng₃/ 40_1_14_11_2

1.2 Jednoiktové descendentní

1.2.1 Jednoiktové descendentní jako celek

- počet segmentů: 62

/hǎo-di₄fang/ 38_1_13_3_2

/yòu-jìn-le/ 38_2_06_4_2

/fāmíngle/ 38_4_07_2_1

1.2.2 Jednoiktové descendentní s předklonkou

- počet segmentů: 50

/wo-mǔqīn/ 38_3_10_1_1

/cong-zhōngguo₂/ 39_2_03_1_2

/zhei-háiz/ 40_2_17_1_1

2. Dvouiktové

2.1 Dvouiktové akronymické jako celek

- počet segmentů: 69

/huánghe-huáng/ 38_1_13_1_1

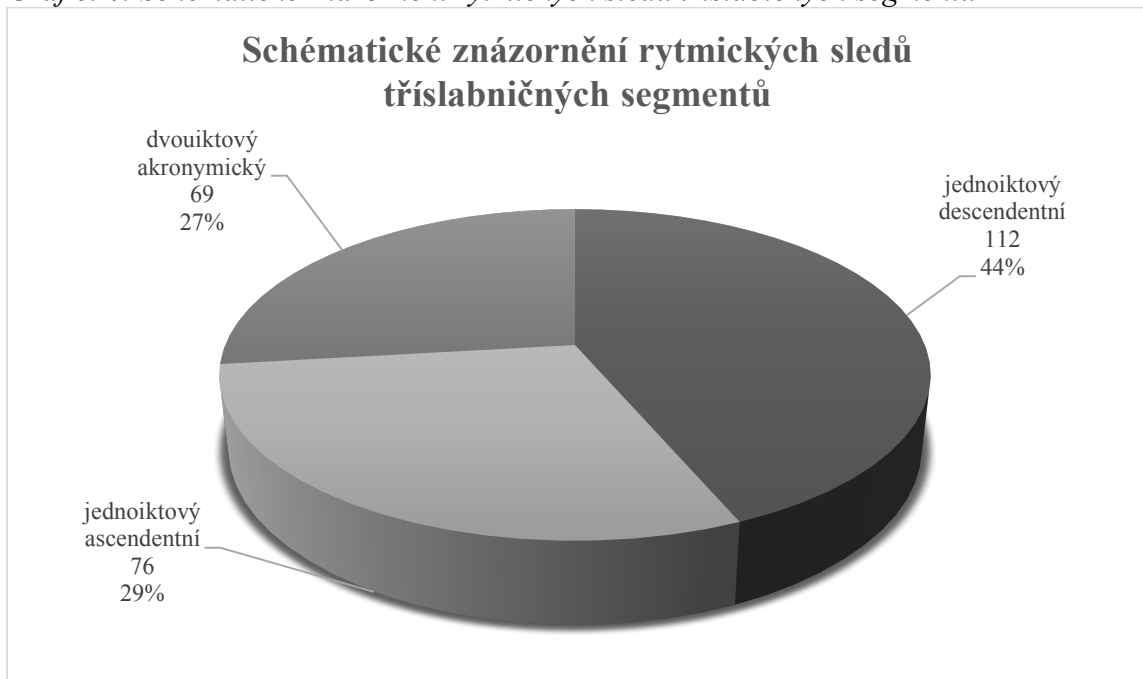
/zěnmè-yàng/ 39_3_05_1_2

Tabulka č. 11: Typy rytmických sledů v tříslabičných segmentech

typ rytmického sledu	absolutní četnost	relativní četnost
jednoiktový ascendentní	76	28,8 %
jednoiktový descendentní	112	42,4 %
dvouiktový akronymický	76	28,8 %

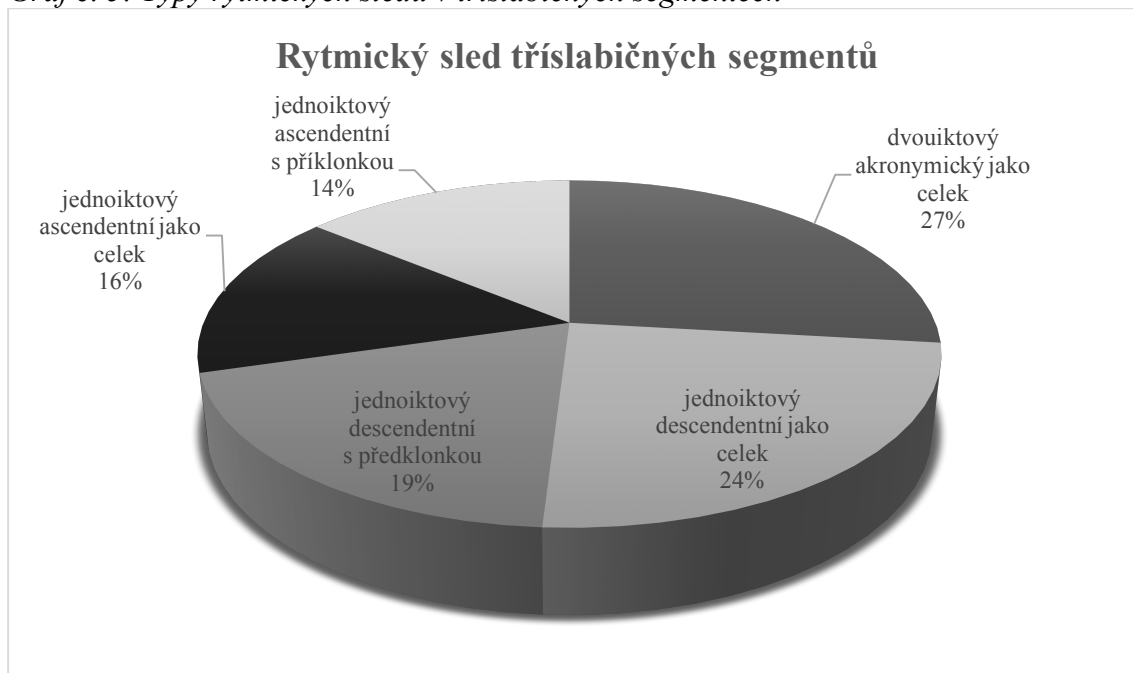
Jak můžeme vysledovat z tabulky výše, jednoiktový descendentní rytmus reprezentuje 42 % všech tříslabičných segmentů. Přičemž jednoiktový ascendentní a dvouiktový akronymický sled zaujímají stejný podíl, a to zbylých 58 %.

Graf č. 4: Schématické znázornění rytmických sledů tříslabičných segmentů

Graf výše zobrazuje schématické znázornění rytmických sledů v tříslabičných segmentech. Jednoiktový descendentní rytmus se vyskytuje v necelé polovině všech případů, přičemž rytmy ascendentní a descendentní se dohromady objevují ve druhé polovině exemplářů.

Graf č. 5: Typy rytmických sledů v tříslabičných segmentech

Pokud při analýze vydělíme i typy rytmických sledů obsahující předklonky a příklonky, z grafu výše můžeme vypočítat, že nejproduktivnějším rytmickým sledem v rámci tříslabičných segmentů se stává dvouiktový akronymický jako celek se zastoupením více než 1/4. Jednoiktový descendentní rytmus se objevuje ve 43 % textu, přičemž jednoiktový descendentní jako celek tvoří 24 %, jednoiktový descendentní s předklonkou zbylých 19 %. Podobně si můžeme vyložit i ascendentní rytmický sled, který zastupuje 30 % tříslabičných segmentů. Dále se rozpadá na rytmus jednoiktový ascendentní jako celek se zastoupením 16 % vzorku, a jednoiktový ascendentní s příklonkou, který zaujímá 14 % tříslabičných segmentů.

IV. Čtyřslabičné segmenty – počet segmentů: 183

Čtyřslabičné segmenty obsahují 1 až 2 arze

1. Jednoiktové

1.1 Jednoiktové ascendentní

1.1.1 Jednoiktové ascendentní s příklonkou

- počet segmentů: 7

/wo-cānjiāle/ 38_3_05_1_2

/lai-kāihui-d/ 40_2_04_2_2

/shi-zuì-xīn-d/ 40_2_11_1_2

1.2 Jednoiktové descendentní

1.2.1 Jednoiktové descendentní jako celek

- počet segmentů: 4
/liu²ru-dahai/ 38_1_23_6_1
/zhāodi₄shang-d/ 39_2_27_1_3
/dà-chengshili/ 40_2_16_1_1

1.2.2 Jednoiktové descendentní s předklonkou

- počet segmentů: 26
/jiu-jìnru-le/ 38_2_14_5_1
/shi-quán-shi₄jie/ 38_3_09_2_1
/hen-jiǔyuǎn-d/ 40_1_20_4_2

1.3 Jednoiktová kombinace ascendentního a descendentního sledu

- počet segmentů: 2
/gei-wǒ-jièshao/ 38_3_04_1_2
/ye-yǒu-gè-zhong/ 39_1_09_3_1

2. Dvouiktové

2.1 Dvouiktové akronymické

2.1.1 Dvouiktové akronymické jako celek

- počet segmentů: 84
/zhōngguo-rénkǒu/ 38_1_04_1_1
/fāming-yong-tóng/ 38_2_14_3_1
/liúru-húzhāo/ 39_1_14_1_2

2.1.2 Dvouiktové akronymické s předklonkou

- počet segmentů: 6
/he-wújiǎwù/ 39_1_03_5_1
/qing-gǎnkuai-dao⁴/ 39_2_13_4_1
/bi-lìshi-cháng/ 40_3_08_2_1

2.1.3 Dvouiktové akronymické s příklonkou

- počet segmentů: 11
/zhōu-lìpō-d/ 38_3_03_1_3
/bá-ge-yuè-le/ 39_2_20_1_2
/míngxinpiàn-lai/ 39_2_03_1_5

2.2 Dvouiktová kombinace dvou ascendentních sledů

- počet segmentů: 5

/cong-xī-xiang-dōng/	38_1_23_5_1
/zhuāngdìng-yi-xia ⁴ r/	38_3_03_2_1
/píbāo-d-ren ² /	39_2_13_3_2

2.3 Dvouiktová kombinace dvou descendentních sledů

- počet segmentů: 38

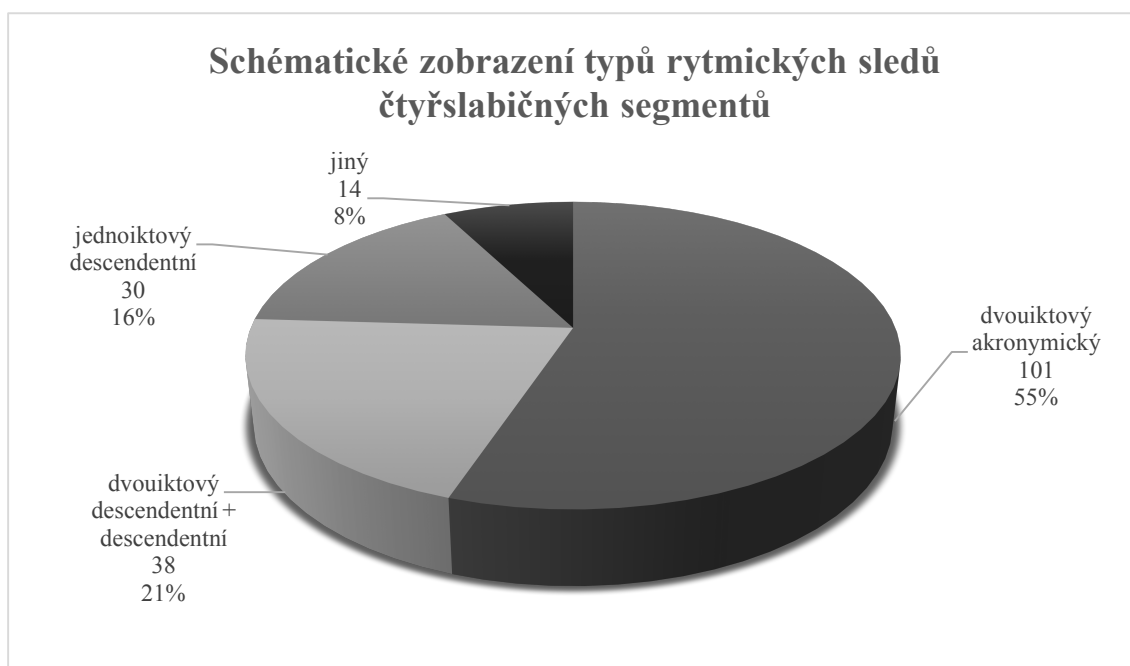
/tóngqi-shídai/	38_2_04_5_1
/liúru-húze ₂ /	39_1_12_2_1
/shíshi-shou ¹ dao/	40_1_04_1_2

Tabulka č. 12: Typy rytmických sledů ve čtyřslabičných segmentech

typ rytmického sledu	absolutní četnost	relativní četnost
jednoiktový ascendentní	7	3,8 %
jednoiktový descendentní	30	16,4 %
jednoiktový ascendentní + descendentní	2	1,1 %
dvouiktový ascendentní + ascendentní	5	2,7 %
dvouiktový descendentní + descendentní	38	20,8 %
dvouiktový akronymický	101	55,2 %

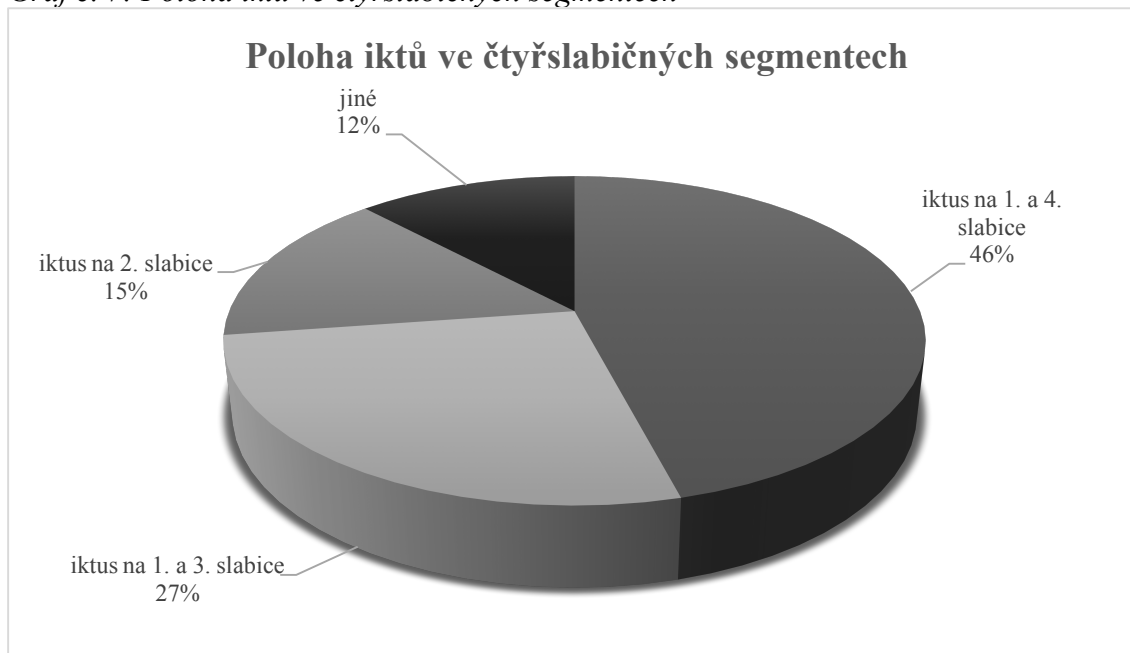
Čtyřslabičné segmenty se v analyzovaném korpusu vyskytují 183krát. Podle dat v tabulce výše můžeme určit, že dvouiktový akronymický rytmický sled jednoznačně dominuje čtyřslabičným segmentům, kde se objevuje v 55,2 % případů. Výraznými skupinami jsou také dvouiktové kombinace dvou descendentních sledů se zastoupením necelých 21 % a jednoiktový descendentní rytmus s výskytem 16,4 %. Mezi rytmické sledy s nejnižší četností patří jednoiktový ascendentní, jednoiktová kombinace ascendentního a descendentního sledu a dvouiktová kombinace dvou ascendentních sledů. Tyto tři skupiny dohromady zaujímají pouze 7,6 % všech čtyřslabičných segmentů.

Graf č. 6: Schématické zobrazení typů rytmických sledů čtyřslabičných segmentů

Více než polovina případů čtyřslabičných segmentů disponuje rytmem dvouiktovým akronymickým. Přibližně 1/5 je pak tvořena dvouiktovou kombinací dvou descendentních sledů, a zhruba 1/6 sledů má rytmus descendentní.

Graf č. 7: Poloha iktů ve čtyřslabičných segmentech

Z grafu výše také můžeme vysledovat, že u segmentů převládají rytmy dvouiktové nad ikty jednoiktovými v poměru 4:1. Iktus se nejčastěji objevuje na 1. a 4. slabice, a to

téměř u 1/2 segmentů, což je způsobeno hojným výskytem dvouiktového akronymického sledu⁵⁶. Segmenty disponující jedním iktem figurují ve 21 % čtyřslabičných segmentů s ikty na 2., 1. a 3. slabice, přičemž 3/4 jednoiktových segmentů jsou zastoupeny rytmickým sledem descendentním s předklonkou. Iktus na 1. a 3. slabice, které se objevují v kombinaci dvou descendentních sledů má výskyt 27 %.

V. Pětislabičné segmenty – počet segmentů: 65

1. Jednoiktové

1.1 Jednoiktové ascendentní

1.1.1 Jednoiktové ascendentní s příklonkou

- počet segmentů: 1

/ye-yǒu-**dà**-pian-d/ 39_1_10_3_1

1.2 Jednoiktové descendentní

1.2.1 Jednoiktový descendentní jako celek

- počet segmentů: 1

/jiǎozhengguolai-le/ 39_2_14_2_2

1.2.2 Jednoiktový descendentní s předklonkou

- počet segmentů: 1

/di-sìshi-ke-d/ 40_1_01_1_1

1.3 Jednoiktová kombinace ascendentního a descendentního sledu

- počet segmentů: 1

/dou-yǒu-**gè**zi-d / 39_1_06_2_1

2. Dvouiktové

2.1 Dvouiktový akronymický

2.1.1 Dvouiktový akronymický jako celek

- počet segmentů: 6

/**yòu**-jìn-le-yi-bù/ 38_2_16_4_2

/dǐbuzhu-fēnghán/ 38_3_10_1_2

/zhōngguo-d-dìngxíng/ 39_3_06_1_3

2.1.2 Dvouiktový akronymický s předklonkou

- počet segmentů: 9

/di-**yī**-ge-daguo²/ 38_1_08_2_2

⁵⁶ Viz Tabulka č. 7

/cong-**shì**-túshuguǎn/ 39_2_08_2_1

/neng-gōnggei-rénlèi/ 40_1_10_3_2

2.1.3 Dvouiktový akronymický s příklonkou

- počet segmentů: 9

/jiu⁴-shi-zhōngguó-le/ 38_1_07_4_1

/wúgui-diànchēshang/ 38_3_07_1_2

/zhōngguo-dōnghǎili/ 39_2_19_1_1

2.1.4 Dvouiktový akronymický s předklonkou i příklonkou

- počet segmentů: 5

/di-sānshì**bā**-ke/ 38_1_01_1_1

/shi-shénme-zuo⁴-d/ 38_4_08_1_3

/shi-hěn-fùzá-d/ 40_1_15_2_1

2.2 Dvouiktové kombinace

2.2.1 Dvouiktová kombinace dvou descendentních sledů

- počet segmentů: 22

/jiu⁴-shi-zhōngguo₂-le/ 38_1_20_4_1

/**tiě**qi-shídai-le/ 38_2_17_1_2

/ge⁴-zhong-shìwu-d/ 40_3_06_1_3

2.2.2 Dvouiktová kombinace dvou descendentních sledů s předklonkou

- počet segmentů: 5

/he-xiàndai-yìshu/ 38_3_06_3_2

/you-yi²-ge-cuòwu/ 39_2_14_1_2

/shi-ruǎnti-dong⁴wu/ 39_2_22_2_1

2.2.3 Dvouiktová kombinace ascendentního a descendentních sledu

- počet segmentů: 3

/cánshāle-wo³men/ 40_2_14_1_2

/cánshāle-wo³men/ 40_2_15_1_2

/shuōhuà-d-shi²hour/ 40_3_05_1_3

2.2.4 Dvouiktová kombinace ascendentního a akronymického sledu

- počet segmentů: 1

/gei-wǒ-jì-yi-zhāng/ 39_2_03_1_3

3. Tříiktové

3.1 Tříiktový akronymický jako celek

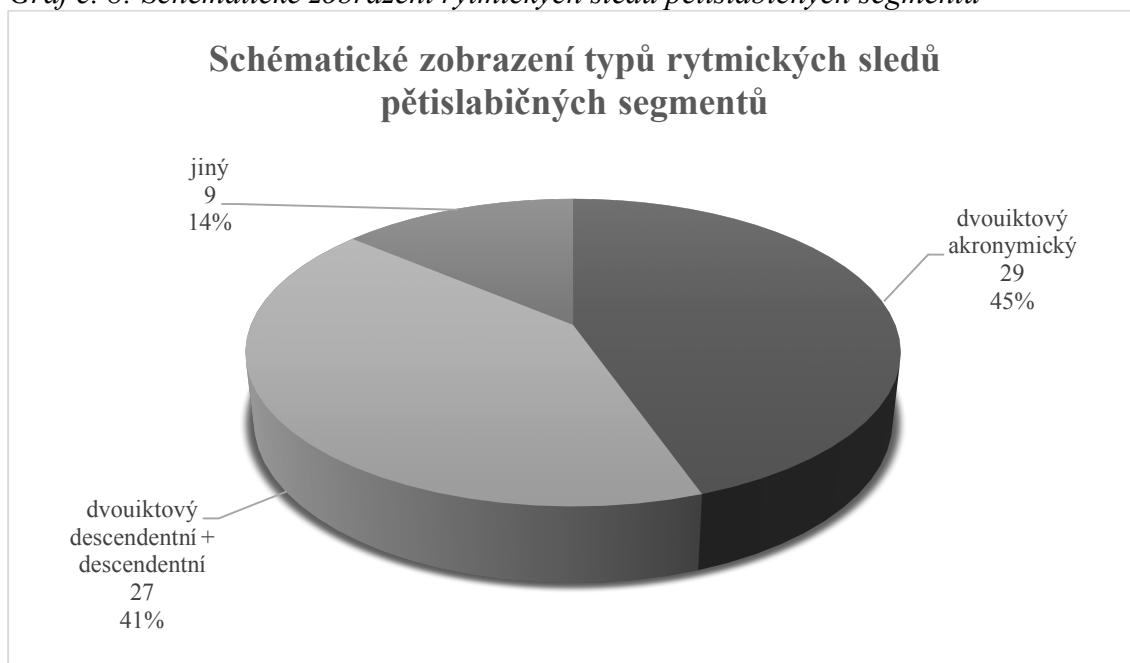
- počet segmentů: 1

Tabulka č. 13: Typy rytmických sledů v pětislabičných segmentech

typ rytmického sledu	absolutní četnost	relativní četnost
jednoiktový ascendentní	1	1,5 %
jednoiktový descendentní	2	3,1 %
jednoiktový ascendentní + descendentní	1	1,5 %
dvouiktový ascendentní + descendentní	3	4,6 %
dvouiktový descendentní + descendentní	27	41,5 %
dvouiktový ascendentní + akronymický	1	1,5 %
dvouiktový akronymický	29	44,6 %
tříiktový akronymický	1	1,5 %

V korpusu se vyskytuje 65 pětislabičných segmentů. Dvouiktový akronymický či dvouiktový descendentně descendentní rytmický sled tvoří 86 % všech pětislabičných segmentů, přičemž dvouiktový akronymický rytmus má častější frekvenci o 3 %. Ostatní typy rytmických sledů jsou zastoupeny pouze sporadicky, každý v 1 až 3 případech.

Graf č. 8: Schématické zobrazení rytmických sledů pětislabičných segmentů

Graf výše jasně ukazuje, že v pětislabičných segmentech se nejčastěji vyskytují dva typy rytmů, a sice v téměř polovině případů rytmický sled dvouiktový akronymický, o málo nižší frekvenci má dvouiktová kombinace dvou descendentních sledů. Jiné typy rytmů se objevují pouze ve 14 %.

VI. Šestislabičné segmenty – počet segmentů: 6

Šestislabičné segmenty mají 2 až 3 arze

1. Dvouiktová kombinace ascendentního a descendentního sledu

- počet segmentů: 1

/he-yuǎn-**fāng**-d-péngyou/ 40_3_05_1_2

2. Tříiktový akronymický

2.1 Tříiktový akronymický s předklonkou

- počet segmentů: 2

/wen-nǐ-jiěmèimen-hao³/ 40_2_09_1_2

/wen-**nǐ**-jiěmèimen-hao³/ 40_2_08_1_2

2.2 Tříiktový akronymický s příklonkou

- počet segmentů: 3

/qīngnian-gēwutuán-d/ 39_2_06_1_1

/qīngnian-gēwutuán-d/ 39_2_07_1_1

/rénmin-jiéfangjūn-d/ 39_2_12_1_1

Tabulka č. 14: Typy rytmických sledů v šestislabičných segmentech

typ rytmického sledu	absolutní četnost	relativní četnost
dvouiktový ascendentní + descendentní	1	16,7 %
tříiktový akronymický	5	83,3 %

V celém analyzovaném vzorku se nachází pouze 6 šestislabičných segmentů. Z tabulky výše můžeme soudit, že nejproduktivnějším rytmickým sledem je tříiktový akronymický rytmus, který se promítá do 83,3 % případů.

3.5.1.3. Shrnutí analýzy rytmického členění v rámci segmentů

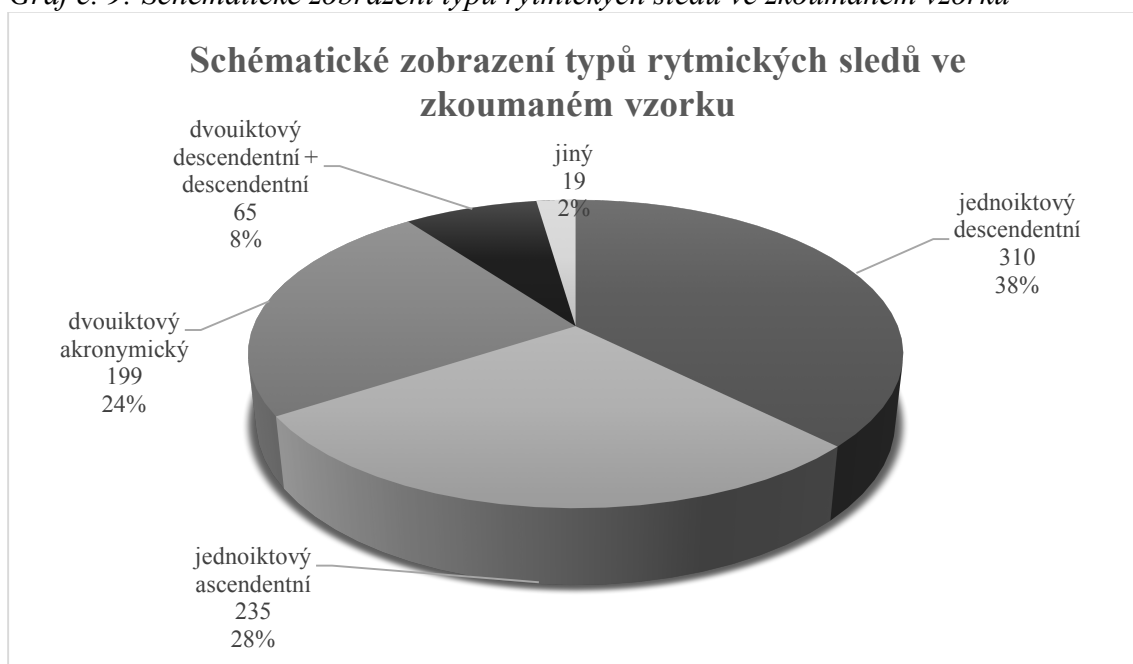
Na základě analýzy rytmického sledu segmentů můžeme konstatovat, že nejčastěji se objevují v textu segmenty s jedním iktem, konkrétně v 67 % zkoumaného textu. Obecně můžeme segmenty v mém korpusu rozdělit do dvou skupin podle toho, který typ rytmického sledu se u nich vyskytuje v největší míře. U dvouslabičných a tříslabičných segmentů převažuje descendentní rytmický sled; čtyř-, pěti- a šestislabičným segmentům dominuje rytmický sled akronymický.

Tabulka č. 15: Typy rytmických sledů ve zkoumaném vzorku

typ rytmického sledu	absolutní četnost	relativní četnost
jednoiktový ascendentní	235	28,4 %
jednoiktový descendentní	310	37,4 %
jednoiktový ascendentní + descendentní	3	0,4 %
dvouiktový ascendentní + ascendentní	5	0,6 %
dvouiktový descendentní + descendentní	65	7,9 %
dvouiktový ascendentní + descendentní	4	0,5 %
dvouiktový akronymický	199	24,0 %
dvouiktový ascendentní + akronymický	1	0,1 %
tříiktový akronymický	6	0,7 %

Tabulka výše sumarizuje všechny poznatky získané v rámci analýzy typů rytmických sledů zastoupených v mém korpusu. Je jasně zřetelné, že jako nejproduktivnější se profilují segmenty jednoiktové descendentní v 36,3 % případů. O 10 % méně často jsou zastoupeny segmenty s rytmickým sledem jednoiktový ascendentním. Dvouiktové akronymické segmenty spolu se zmíněnými dvěma druhy rytmických sledů se objevují v 90 % textu. S výskytem 7,9 % se objevují segmenty s dvouiktovou kombinací dvou descendentních sledů. Ostatní rytmické sledy se vyskytují velmi ojediněle, ani jeden z nich nedosahuje 1 %.

Graf č. 9: Schématické zobrazení typů rytmických sledů ve zkoumaném vzorku

Z grafu výše je možno vypočítat procentuální zastoupení všech rytmických sledů vyskytujících se v analyzovaném korpusu. Nejvýraznější zastoupení má rytmický sled jednoiktový descendentní ve více než 1/3 textu. Jednoiktový ascendentní rytmus dosahuje četnosti výskytu téměř 1/3. Poměrně frekventovaným rytmem je také sled akronymický, konkrétně se objevuje až v 1/4 případů.

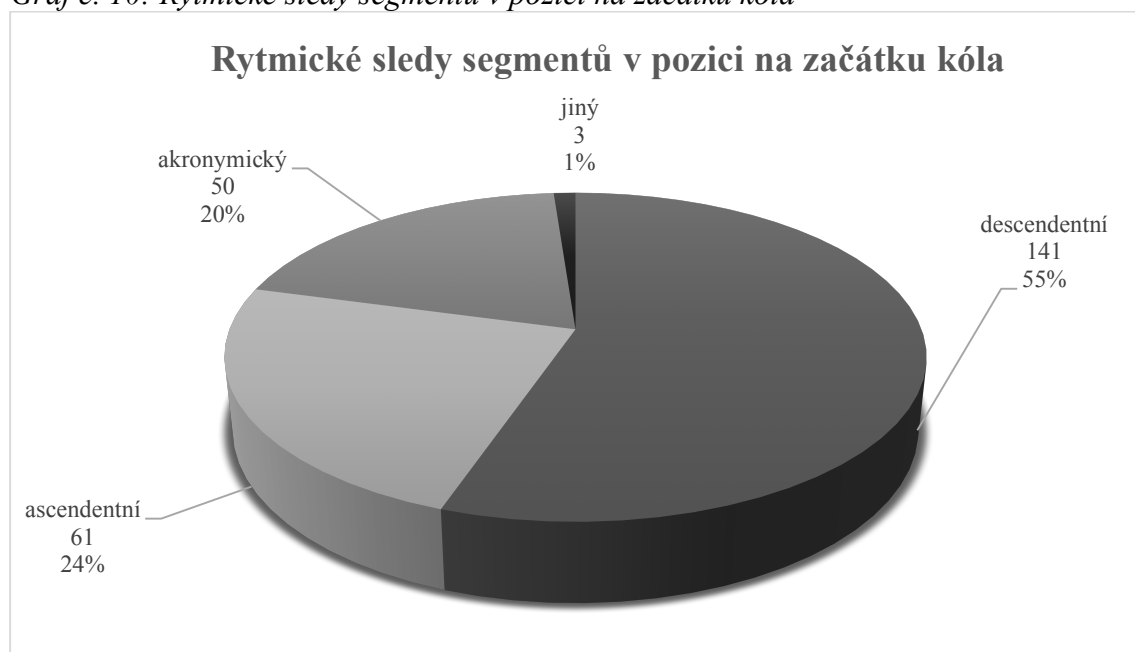
3.5.2. ANALÝZA KÓL

Lineárnímu členění a velikosti kól jsem se věnovala již v části 3.4.1.2. Na následujících stránkách budu analyzovat rytmické sledy segmentů v rámci kól, konkrétně v pozici na začátku a na konci kóla⁵⁷. Na základě již provedené kategorizace jednotlivých rytmických sledů v segmentech nejdříve ohodnotím iniciální a finální segmenty kól a následně porovnáím četnost výskytů jednotlivých rytmických sledů.

Jednosegmentální kóla o jedné slabice nejsou kvůli absenci rytmického sledu v analýze zohledňovány. V případě, že se v korpusu objevuje jednosegmentální kólon o více slabikách než jedné, podle Švarného jej hodnotím jako v pozici na konci. V analýze rozpoznávám 4 druhy rytmických sledů, a to ascendentní, descendentní, akronymický a jiný. Pokud se objevují dvouiktové kombinace sledů, hodnotím je následovně. Kombinace dvou ascendentních jevů zařazuji do skupiny ascendentních rytmických sledů, kombinace dvou descendentních rytmů do skupiny rytmických sledů descendentních. Jestliže dochází ke kombinaci např. rytmus ascendentní s akronymickým rytmickým sledem hodnotím jej jako jiný.

3.5.2.1. Iniciální pozice

Graf č. 10: Rytmické sledy segmentů v pozici na začátku kóla

⁵⁷ Viz 2.8.4. Rozmístění segmentů v rámci kól

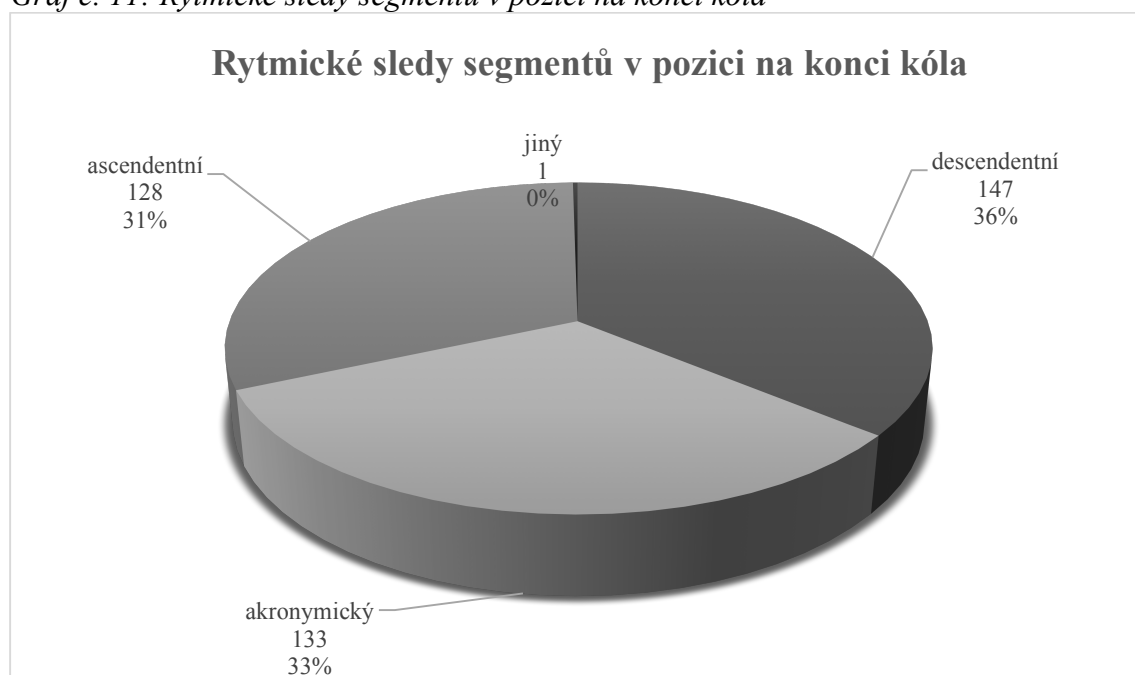
Ve zkoumaném korpusu se objevuje 258 segmentů v pozici na začátku kóla, přičemž 3 z nich jsou pouze jednoslabičné, nemají rytmus, tudíž je v analýze nezohledňuji.

Graf výše uvádí absolutní i relativní četnost jednotlivých rytmických sledů v iniciální pozici kóla. Descendentní rytmický sled markantně dominuje 55 % segmentů v iniciální pozici. Druhou nejvyšší četnost představuje rytmický sled ascendentní se zastoupením 1/4 textu, přičemž rytmus akronymický se objevuje v 1/5 případů. Nejnižší frekvenci mají rytmické sledy kombinované, které se objevují pouze ve třech případech, přičemž všechny tyto segmenty mají kombinaci rytmických sledů jednoiktových ascendentně descendentních.

3.5.2.2. Finální pozice

V analyzovaném vzorku se vyskytuje 422 segmentů v pozici na konci kóla, přičemž 13 z nich jsou jednoslabičné segmenty, které postrádají rytmus, a tudíž jsou vyloučeny z rozboru.

Graf č. 11: Rytmické sledy segmentů v pozici na konci kóla

V případě, že nezapočítávám jeden případ kombinovaného typu rytmického sledu, konkrétně typu dvouiktového ascendentně descendentního, lze konstatovat, že všechny typy segmentů ve finální pozici jsou zastoupeny veskrze rovnoměrně. Descendentní rytmus se vyskytuje o 5 % častěji než rytmus ascendentní, přičemž akronymický rytmus tvoří přesně 1/3 všech případů.

3.5.2.3. Pozice rytmických sledů v rámci kól

Nyní se ale zaměříme na poměr použití jednotlivých typů rytmických sledů v pozici na začátku a na konci kól v mém korpusu, a srovnáme je s výsledky výzkumu prof. Švarného uveřejněných v učebnici *Hovorové čínštiny v příkladech III*.

Tabulka č. 16: Pozice rytmických sledů v rámci kól

rytmický sled	iniciální segment		finální segment	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
ascendentní	61	32,3 %	128	67,7 %
descendentní	141	49,0 %	147	51,0 %
akronymický	50	27,3 %	133	72,7 %
jiný	3	75 %	1	25 %

Lze konstatovat, že závěry mého výzkumu z velké části odpovídají výsledkům práce prof. Švarného. Z tabulky č. 14 vyplývá, že nejvýrazněji se profilují segmenty s akronymickým rytmickým sledem, které se téměř v 3/4 případů vyskytují v pozici na konci kóla. Taktéž ascendentní rytmický sled má tendenci mít vyšší frekvenci ve finální pozici. Avšak co se týče rytmického sledu descendentního, výsledky nejsou tak jednoznačné. Podle Švarného by se descendentní sled měl objevovat zejména v iniciální pozici. V mém vzorku ale zaznamenává vyšší výskyt v pozici na konci kóla, nicméně jen o 2 % více než v pozici na začátku. Je ovšem nutné podotknout, že metodologie mého rozboru a výzkumu prof. Švarného není totožná. Nemožu vyloučit možnost, že v případě, kdybych zohledňovala i segmenty uvnitř kól a hodnotila je podle Švarného jako iniciální segmenty, výsledky by nesly více stejných rysů.

3.5.2.4. Shrnutí analýzy rytmického členění v rámci kól

Nejproduktivněji v celém vzorku se projevuje rytmický sled descendentní. Není tedy překvapující, že má také nejvyšší výskyt jak v iniciální, tak ve finální pozici kól. Co se týče poměru jednotlivých typů rytmů v kólech, akronymický rytmus má silnou tendenci být v pozici na konci kóla, počet všech případů v iniciální pozici dosahuje pouze 27,3 %. Obdobně se profiluje i rytmický sled ascendentní, ovšem s nižším rozdílem v poměru 1:3. Co se týče rytmu descendentního, o 2 % se také častěji vyskytuje na konci kóla, což může být zapříčiněno vysokým počtem jednosegmentálních kól, které hodnotím jako na konci kóla a také faktem, že nezohledňuji segmenty uvnitř kóla. Můžeme však

konstatovat, že výsledky mé analýzy z velké části nesou podobné charakteristiky jako výsledky bádání prof. Švarného.

4. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo popsat prozodické charakteristiky korpusu tvořeného texty tří lekcí vyňatých z Úvodu do hovorové čínštiny, konkrétně cvičení 38–40. V rámci teoretické části jsem nastínila všechny stěžejní pojmy relevantní pro část praktickou. Nejdříve jsem čtenáře uvedla do problematiky standardní čínštiny a její prozodické transkripce. Poté jsem popsala jevy suprasegmentální roviny hovorové čínštiny, soustředila jsem se především na lineární a rytmické větné členění, a sedm stupňů prominence. Také jsem hovořila o principech korpusové lingvistiky a jejím využití v oblasti popisu jazyka.

Úkolem praktické části bylo provést prozodickou transkripci a následnou analýzu zkoumaného korpusu na základě teorie popsané v prvním oddílu. Podle rytmické realizace rodilé mluvčí standardní čínštiny jsem v korpusu vymezila hranice mezi kóly a segmenty a poté jsem jednotlivé slabiky ohodnotila podle tónové prominence. Na základě počtu slabik a podobnosti rytmických vzorců v jednotlivých segmentech jsem segmenty kategorizovala. V rámci kól jsem věnovala pozornost poloze segmentů, konkrétně jejich inciální a finální pozici. Výsledky jsem kvantifikovala a tím dospěla k níže uvedeným poznatkům.

Text korpusu sestává ze 167 vět, 422 kól, 848 segmentů a 2518 slabik, přičemž 1 věta se průměrně skládá z 2,6 kól, 5,2 segmentu a 15,3 slabik.

Nejprve jsem analyzovala nahrávky podle tempa řeči. Průměrná rychlost nahrávky činí 141,4 slabiky za minutu. Všechna cvičení jsou průměrně stejně dlouhá s pouze drobnými odchylkami, které jsou pravděpodobně způsobeny buď obtížností či povahou textu.

V rámci analýzy lineárního členění bylo zjištěno, že téměř 40 % všech kól je jednosegmentálních, 1/3 kól obsahuje 2 segmenty. Tří-, čtyř- a pětisegmentální kóla se objevují méně často. Co se týče velikosti segmentů, v textu se vyskytují segmenty tvořené jednou až šesti slabikami. Nejfrekventovanější jsou segmenty dvojslabičné s výskytem necelých 40 %. Segmenty tří- a čtyřslabičné se objevují v 1/3 případů. Oproti tomu segmenty jedno-, pěti- a šestislabičné se omezují na poměrně nízký výskyt.

Dále jsem se blíže věnovala segmentům a jejich rytmické struktuře. Nejvýrazněji se profilují segmenty s jednou arzí, které zaujímají 2/3 vzorku. Segmenty se dvěma arzemi se vyskytují méně často, konkrétně v 1/3 zkoumaného textu. Segmenty disponující třemi arzemi se vyskytují velmi sporadicky. Co se týče typů rytmických sledu, zkoumanému

vzorku ve více než 1/3 dominují segmenty s rytmem jednoiktovým descendentním. Jednoiktový rytmus ascendentní je realizován v téměř 30 % případů, zhruba 1/4 všech exemplářů má rytmický sled dvouiktový akronymický. Ostatní typy rytmů se vyskytují pouze v nízkém podílu vzorku.

U dvouslabičných segmentů je zastoupení descendentního a ascendentního rytmu poměrně vyvážené. Ve skupině třislabičných segmentů se nejvýrazněji profiluje rytmický sled descendentní téměř v 1/2 exemplářů. Čtyřslabičným segmentům dominuje dvouiktový akronymický rytmický sled, který se objevuje ve více než polovině případů. Obdobně se akronymický rytmus profiluje i u segmentů pětislabičných, ovšem v nižší míře. Šestislabičné segmenty veskrze disponují tříiktovým rytmem akronymickým.

Dále jsem si všimla také pozice segmentů v rámci kól, konkrétně pozici na začátku a na konci. Ve zkoumaném vzorku se vyskytuje 258 segmentů v iniciální pozici, přičemž nejfrekventovanější výskyt, konkrétně více než polovina případů má rytmus descendentní. Typy rytmických sledů zastoupených ve finální pozici mají rovnoměrnější četnost – descendentní, akronymický i ascendentní rytmický sled každý zaujímá přibližně 1/3.

Když jsem se ale zaměřila na poměr použití jednotlivých typů rytmických sledů v pozici na začátku a na konci kóla, zjistilo se, že pro ascendentní a akronymický rytmický sled je typický výskyt ve finální pozici, což také potvrzuje závěry výzkumu prof. Švarného. Co se týče rytmu descendentního, charakteristická poloha by měla být na začátku kóla, avšak v mém korpusu tento typ rytmu nevykazuje jednoznačnou preferenci, tudíž nepotvrzuje poznatky zveřejněné v publikaci *Hovorová čínština v příkladech III*. Avšak ve srovnání s rytmem ascendentním a akronymickým můžeme konstatovat, že descendentní rytmus má přece jenom nižší tendence vyskytovat se ve finální pozici. Závěrem můžeme říci, že výsledky mé kvantitativní analýzy vykazují jisté podobné charakteristiky jako poznatky prof. PhDr. Oldřicha Švarného, Csc. i přes rozdílnou metodologii měření. Vzhledem k relativně krátkému korpusu zpracovaného pro tuto práci vyvstává otázka, zda při analýze vzorku o větší velikosti by výsledky obou rozborů více korespondovaly.

5. RESUMÉ

The aim of this thesis is to describe the prosodic characteristics of text realised by a native speaker of standard Chinese. Texts that compile the corpus are published in the textbook *Introduction to Spoken Chinese II*, specifically lessons 38–40. In the theoretical part, I define key terms associated with prosodic features of utterance and thereby lay the foundations for the practical part. Main task of the practical part is to create a prosodic analysis of a text on the grounds of an audio recording that will subsequently be quantitatively analysed. The sample is subjected to analysis in which I will be focusing on its length, size of its sub-units, in particular the colons, the segments and the tone prominence of syllables. I evaluate the percentage of segments based on their rhythmic sequences structure. Furthermore, I focus on the location of the segments within the colons in initial and final positions. I compare the conclusions of my analysis with outcomes of Oldřich Švarný and evaluate the assumption, that prosodic characteristics observed in both researchs have similar tendencies.

Key words: modern spoken Chinese, prosodic transcription, suprasegmental phonology, Oldřich Švarný, *Introduction to Spoken Chinese 1967*

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

6.1. POUŽITÁ LITERATURA

SLAMĚNÍKOVÁ, Tereza: Rytmičké členění příkladových vět *Učebního slovníku jazyka čínského* (hesla 1–50). *Dálný východ* 2016, 2, ss. 51–66.

ŠULC, Michal. *Korpusová lingvistika: první vstup*. Praha: Karolinum, 2000, 94 s. ISBN 8071848476.

ŠVARNÝ, Oldřich a David Uher. *Prozodická gramatika čínštiny*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4205-1.

ŠVARNÝ, Oldřich a kol.: *Úvod do hovorové čínštiny I, II*. Praha 1967.

ŠVARNÝ, Oldřich. *Hovorová čínština v příkladech III*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 251 s. ISBN 80-7067-819-4.

TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní lingvistika*. Praha: SPN, 1987.

TĚŠITELOVÁ, Marie. *O češtině v číslech*. Praha: Academia, 1987. 205 s.

6.2. INTERNETOVÉ ZDROJE

POSPĚCHOVÁ, Zuzana: Prozodická transkripce čínštiny a její využití v současnosti. *Dálný východ* [online]. 2015, č. 2, s. 93–103. [cit. 26.4.2017] ISSN 1805-1049. Dostupné z: http://www.kas.upol.cz/fileadmin/kas/veda/dalny_vychod/DaV_2015_2_DEF.pdf

TŘÍSKOVÁ, Hana. Prozodická transkripce čínštiny O. Švarného: čtyři historické verze. *Nový Orient* [online]. 2011A, č. 4, s. 45-50 [cit. 20.4. 2017]. ISSN 0029-5302. Dostupné z: http://orient.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/orient/kontakty/pracovnici/publikace/Triskova/Svarnx_NO_2011_No4.pdf

TŘÍSKOVÁ, Hana. Za Oldřichem Švarným a jeho prozodickou transkripcí čínštiny. *Nový Orient* [online]. 2011B, č. 3, s. 40-43 [cit. 20.4.2017]. ISSN 0029-5302. Dostupné z:

http://www.orient.cas.cz/miranda2/export/sites/avcr/data.avcr.cz/humansci/orient/kontakty/pracovnici/publikace/Triskova/Svarny_NO_2011_No3.pdf

UHER, David a Tereza Slaměňíková. Prozodická analýza monologu. *Dálný východ* [online]. 2015, č. 2, s. 104–115 [cit. 17. 4. 2017]. ISSN 1805-1049. Dostupné z: http://www.kas.upol.cz/fileadmin/kas/veda/dalny_vychod/DaV_2015_2_DEF.pdf

7. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Audionahrávka analyzovaného korpusu (CD ROM)

Příloha č. 2: Seznam vět (CD ROM)

Příloha č. 3: Seznam kól (CD ROM)

Příloha č. 4: Seznam segmentů (CD ROM)